

CultuurSchakel

A young woman with long dark hair is singing into a black microphone. She is wearing a dark blue turtleneck sweater over a white short-sleeved shirt with a floral pattern, and light blue high-waisted pants. She has a blue string bracelet on her right wrist. The background is an outdoor event with a white and yellow canopy, other people, and trees. The text 'CultuurSchakel' is overlaid at the top, and 'Jaarverslag 2017' is overlaid at the bottom.

**Jaarverslag
2017**

Colofon

© CultuurSchakel, april 2018

Samenstelling:

directie en medewerkers CultuurSchakel

Eindredactie & opmaak:

Marketing & Communicatie

Vormgeving:

Vruchtvlees: Digital, Strategy & Design

Inhoud

1.	Inleiding	5
2.	CultuurSchakel Algemeen	7
3.	Resultaten Expertisecentrum Cultuuronderwijs	10
4.	Resultaten Cultuuronderwijs op zijn Haags	16
5.	Resultaten afdeling Cultuurparticipatie	19
6.	Resultaten Subsidieloket	25
7.	Resultaten Marketing & Communicatie	31
8.	Personele zaken	38
9.	Raad van Toezicht	42

Hoofdstuk 1

Inleiding

1.1 Doelstelling CultuurSchakel

CultuurSchakel is actief binnen *cultuuronderwijs onder schooltijd* en *cultuurparticipatie in de vrije tijd*.

De organisatie van CultuurSchakel bestaat uit vier pijlers:

- Expertisecentrum Cultuuronderwijs
- Cultuuronderwijs op zijn Haags
- Afdeling Cultuurparticipatie
- Subsidieloket

Via het Expertisecentrum Cultuuronderwijs en Cultuuronderwijs op zijn Haags (COH) zet CultuurSchakel zich in voor cultuuronderwijs met kwaliteit voor alle Haagse scholen. De afdeling Cultuurparticipatie en het Subsidieloket maken zich sterk voor cultuurparticipatie voor iedere Hagenaar. Hierbij is sprake van een duidelijke relatie en kruisbestuiving. Samen werken we aan een doorstroom van binnenscholen naar buitenscholen cultuuronderwijs.

1.2 Over de vier pijlers

Het Expertisecentrum Cultuuronderwijs is de enige onafhankelijke organisatie in Den Haag die scholen en culturele aanbieders helpt bij hun cultuuronderwijs. Onze persoonlijke aanpak, waarbij wij alle Haagse scholen aan één van onze cultuurcoaches koppelen, zorgt voor een succesvolle en intensieve relatie met scholen. De cultuurcoaches ondersteunen, adviseren en bemiddelen tussen scholen en passend cultureel aanbod en bieden deskundigheidsbevordering. De ontwikkeling van cultuuronderwijs op de scholen zien we terug in een groei van het aantal cultuurplannen, interne cultuurcoördinatoren (icc'ers) en afgenomen culturele activiteiten. Speerpunten van het Expertisecentrum waren het opzetten en begeleiden van leernetwerken en ondersteuning van COH. Daarnaast adviseerden wij de gemeente Den Haag bij de nieuwe Nota Cultuureducatie 2017, op basis waarvan is besloten dat wij onze werkzaamheden kunnen uitbreiden naar het voortgezet onderwijs.

De overleg- en samenwerkingspartners van het Expertisecentrum zijn Haagse culturele aanbieders, scholen, schoolbesturen, pabo's, landelijke collega-instellingen, het Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA) en het Fonds voor Cultuurparticipatie (FCP). De resultaten van het Expertisecentrum Cultuuronderwijs beschrijven we in hoofdstuk 3.

Het project Cultuuronderwijs op zijn Haags (COH)

wordt gefinancierd door het Fonds voor Cultuurparticipatie en gemeente Den Haag. Het project behelst de ontwikkeling en implementatie van leerlijnen in het primair onderwijs. In 2017 sloten we de eerste fase af waarin we de COH-leerlijnen ontwikkelden en startten we de tweede fase voor de doorontwikkeling van de leerlijnen en implementatie van COH op scholen en bij culturele aanbieders. De afsluitende werkzaamheden voor de eerste fase beschrijven we in dit verslag in hoofdstuk 4. De werkzaamheden van de tweede fase beschrijven we, op verzoek van het FCP, in een apart verslag. Overleg- en samenwerkingspartners zijn Haagse culturele aanbieders, scholen, schoolbesturen, collega-instellingen, het LKCA, het FCP en de gemeente Den Haag.

De afdeling Cultuurparticipatie neemt binnen het veld van aanbieders en kunstbeoefenaars een onafhankelijke positie in. We stimuleren samenwerkingsinitiatieven en kennisuitwisseling via adviestrajecten en netwerk- en scholingsbijeenkomsten. Daarnaast brengen we het veld in beeld via de Culturele Kaart Den Haag (online en offline) en de website van CultuurSchakel. De belangrijkste speerpunten van de afdeling Cultuurparticipatie waren diversiteit, aandacht voor jongeren en ouderen en de Haagse Popnota. Overleg- en samenwerkingspartners zijn Haagse vrijetijdskunstenaars en culturele aanbieders, de acht Cultuurankers, de Ooievaarspas, Fonds 1818, het LKCA, welzijns- en zorgorganisaties en bewonersorganisaties. De resultaten van de afdeling Cultuurparticipatie komen aan bod in hoofdstuk 5.

Het Subsidieloket heeft een unieke positie voor de Haagse vrijetijdskunst door uitvoering van *de Haagse Regeling Amateurkunst*, bestaande uit o.a. basis-, en presentatiesubsidie. Daarnaast ontwikkelden we de nieuwe laagdrempelige subsidieregeling *Geld voor je Kunst!* om nieuwe groepen te bereiken. Overleg- en samenwerkingspartners zijn de gemeente Den Haag, een klankbordgroep van Haagse vrijetijdskunstenaars en de beoordelingscommissie voor presentatiesubsidie. Landelijk spiegelen wij ons aan gelijksoortige organisaties en wisselen we kennis uit. De resultaten van het Subsidieloket beschrijven we in hoofdstuk 6.

Hoofdstuk 2

CultuurSchakel

Algemeen

2. Inleiding

Naast de activiteiten van de verschillende afdelingen zijn er overkoepelende doelen of activiteiten waaraan meerdere of alle afdelingen samenwerken. Zo staat culturele diversiteit hoog op de agenda van CultuurSchakel en de verschillende afdelingen. Ook zagen we in 2017 dat de nieuwe subsidieregeling *Geld voor je kunst!* en *iktoon* (maand van de amateurkunst) door verschillende afdelingen samen wordt opgepakt. Dit jaar organiseerde CultuurSchakel voor het eerst ook een organisatiebrede netwerkactiviteit in de vorm van een nieuwjaarsborrel, om zo alle afdelingen en het gehele Haagse netwerk bij elkaar te brengen.

2.1 Culturele diversiteit

Diversiteit was in 2017 een speerpunt voor de organisatie. We zoeken daarin continu naar diversiteit van onder andere leeftijd, culturele achtergrond, gender, seksuele oriëntatie, religie, mate van arbeidsbeperking, inkomensverschillen, mate van professionaliteit, soort kunstbeoefening, etc.

2.1.1 Personeel

CultuurSchakel wil er zijn voor de hele stad. Daarom is het belangrijk dat de personeelssamenstelling zoveel mogelijk een afspiegeling hiervan is. Zo is bij de afdelingen Subsidieloket en Cultuurparticipatie ingezet op meer diversiteit bij de functies die direct contact hebben met de Hagenaar.

In 2017 was bij vacatures extra aandacht voor de diversiteit van de organisatie. Omdat we bij eerdere vacatures onvoldoende diverse doelgroepen bereikten, is scherper gekeken naar de verspreiding van informatie over vacatures. Naast samenwerking met Binoq Atana is in 2017 specifiek gewerkt aan het verbreden van ons eigen netwerk en hebben we ook landelijk een (cultureel) diverser netwerk opgebouwd. Daarnaast namen we de selectiecriteria onder de loep en concentreerden we ons bij selectie meer op groeimogelijkheden en het betreffende netwerk dat de kandidaat meenam.

In de praktijk zien we dat dit beleid heeft geleid tot een diversere personeelssamenstelling en daarmee inhoudelijke verandering in de organisatie. Nieuwe medewerkers bereiken specifieke nieuwe doelgroepen en zorgen voor een diverser programma. Deze ontwikkeling gaat langzaam, omdat we deels afhankelijk zijn van natuurlijk verloop. Daarnaast is de diversiteit van de Haagse bevolking

zo groot, dat we nooit een volledige afspiegeling daarvan kunnen zijn. Daarom zetten we ook in op diversiteit van stagiaires, medewerkers met een werkervaringsplek en studenten. Deze krijgen vaak specifieke opdrachten om diversiteit te onderzoeken of bevorderen. Wij vinden daarnaast dat diversiteit in personeelssamenstelling van culturele organisaties gezamenlijk als sector moeten worden opgepakt. Daarom hebben we de Haagse CultuurAcademie gelanceerd. Hierover meer in 2.1.3.

Om intern bewustzijn over culturele diversiteit op gang te brengen, hebben we een aantal personeelsbijeenkomsten aan dit onderwerp gewijd en bezochten we een film, een theatervoorstelling en een expositie hierover. Daarnaast staat dit onderwerp regelmatig op de agenda van (team)vergaderingen.

Onze Raad van Toezicht is divers in vele opzichten. Bij het aantrekken van nieuwe leden besteden we hier expliciet aandacht aan.

2.1.2 Programma en doelgroepen

Bij onze activiteiten besteden we aandacht aan diversiteit qua doelgroepen en qua inhoud.

Op scholen bereiken wij alle Haagse leerlingen. De diversiteit onder de scholen en leerlingpopulaties is groot. We zien in de praktijk dat we alle scholen op maat naar tevredenheid kunnen bedienen, omdat we ons verdiepen in hun achtergrond en behoeften. In de projecten van de leerlijnen is er al sprake van de nodige diversiteit in de voorbeelden en bij de betrokken kunstenaars. Bij de animatiefilmpjes over de COH-leerlijnen is bewust gekozen voor neutrale figuurtjes, zodat alle kinderen zich hierin kunnen herkennen. Desalniettemin verdient dit onderwerp blijvend aandacht.

In de contacten met scholen maken de cultuurcoaches het thema diversiteit steeds bespreekbaar. Het aanbod van schoolactiviteiten door culturele aanbieders is naar onze mening nog onvoldoende een afspiegeling van de culturele diverse samenleving. Een aantal Haagse culturele instellingen programmeert bewust om aansluiting te zoeken bij de diverse bevolkingsgroepen en veel instellingen willen graag inzetten op (culturele) diversiteit en kennisdeling. In de contacten met de culturele instellingen maken de cultuurcoaches het onderwerp diversiteit bespreekbaar.

Binnen cultuurparticipatie in de vrije tijd is de diversiteit zeer groot en binnen deze afdeling staat het onderwerp hoog op de agenda. We worstelen hierbij met het begrip 'amateurkunst', aangezien zeker jongeren en de niet-westerse Hagenaar hierbij geen aansluiting voelen. Over de term 'amateurkunst' is ook landelijk debat, maar we zien hiervan nog te weinig resultaat. De afdeling gebruikt het begrip zo weinig mogelijk. Op de website van CultuurSchakel is gekozen voor het begrip 'kunst en cultuur in de vrije tijd' en in communicatie wordt zoveel mogelijk over 'cultuurparticipatie' in plaats van 'amateurkunst' gesproken.

Adviseurs van de afdeling Cultuurparticipatie bezochten verschillende bijeenkomsten van 'Divers Den Haag' om mee te praten over diversiteitsvraagstukken en om nieuwe doelgroepen met CultuurSchakel te laten kennismaken. Zij gingen actief op zoek naar nieuwe doelgroepen via persoonlijke gesprekken, bewonersorganisaties, wijkcomités, proactief contact op social media en op festivals. Daarnaast zaten de adviseurs cultuurparticipatie in de jury van de 'Haagse Succes Awards' in de acht stadsdelen om zo met meer initiatieven in aanraking te komen op het snijvlak van welzijn en cultuur. Ook werken we nauw samen met de Ooievaarspas om specifieke doelgroepen te bereiken.

De afdeling Cultuurparticipatie wordt regelmatig gevraagd om te adviseren in de programmering van culturele programma's of bij de organisatie van vrijetijdskunstopodia. Hierin doet CultuurSchakel voorstellen die recht doen aan de diversiteit van Den Haag.

Omdat niet-westerse groepen weinig gebruik maken van de subsidieregeling van CultuurSchakel is de nieuwe subsidieregeling *Geld voor je kunst!* geïnitieerd. Hiermee willen we meer diverse groepen bereiken. Hierover meer in hoofdstuk 6. Bij dit project zijn zowel projectmedewerkers als juryleden zodanig geselecteerd dat de groep zo divers mogelijk is samengesteld.

Bij al onze activiteiten zoals de Haagse Cultuuronderwijs Dag of andere externe activiteiten zorgen we altijd voor diversiteit onder de sprekers, begeleiders, optredens en gespreksleiders. Ook op onze website besteden we aandacht aan diversiteit van content, door verschillende doelgroepen aan te spreken en activiteiten uit te lichten. Daarnaast hebben we de online communicatie verbeterd door minder beleidsmatige taal te gebruiken op de website en een andere tone-of-voice op social media.

2.1.3 De Haagse CultuurAcademie

In 2017 initieerden CultuurSchakel en theater De Vaillant een nieuw initiatief: de Haagse CultuurAcademie. Het initiatief is ontstaan vanuit de behoefte om actief te werken aan de diversiteit van de Haagse culturele sector. Hiermee investeren we in een opleiding en netwerk van jonge talenten met een diverse achtergrond die al werken, of willen gaan werken in de Haagse culturele sector. Het initiatief sluit aan bij gemeentelijk beleid om diversiteit te vergroten.

In 2017 is gewerkt aan commitment van meerdere Haagse culturele organisaties voor dit idee. Dit resulteerde in zo'n 17 culturele instellingen in Den Haag die positief reageerden op dit initiatief en op enige wijze willen deelnemen. Naast initiatiefnemers CultuurSchakel en theater De Vaillant draagt een aantal organisaties financieel bij om dit initiatief mogelijk te maken: het Landelijk Kenniscentrum Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA), Het Zuiderstrandtheater, Het Nationale Theater, het Gemeentemuseum Den Haag en het Zuiderparktheater. Samen met de bijdrage van de afdeling Cultuur van de gemeente Den Haag hebben we daarmee voldoende financiële basis om van start te gaan. Om een goede start te garanderen, hebben we eind 2017 een vacature uitgezet voor een projectleider om in 2018 te starten.

2.2 Nieuwjaarsborrel

In 2017 organiseerden we voor het eerst met alle afdelingen samen een nieuwjaarsborrel voor al onze partners, zowel in het onderwijs als in de vrijetijdskunst. Ongeveer 150 mensen waren tijdens de borrel, omlijst door optredens van vrijetijdskunstenaars en een school, aanwezig. Onze eigen collega's en de bezoekers zagen de borrel als een geslaagd netwerkmoment, dat wij graag de komende jaren opnieuw organiseren. We vinden het met name geslaagd, omdat dit een unieke bijeenkomst is waarbij culturele en beleidsmatige professionals, onderwijs en vrijetijdskunstveld elkaar ontmoeten.

Hoofdstuk 3 Resultaten Expertisecentrum Cultuuronderwijs

3.1 Inleiding

In 2017 ging de tweede fase van COH in, met de implementatie van de leerlijnen in de schoolplannen en scholing van schoolteams. Veel COH-activiteiten raken die van het Expertisecentrum Cultuuronderwijs en andersom. De cultuurcoaches combineren daardoor een rol bij dit project vaak met hun reguliere werkzaamheden. De activiteiten die onder COH vallen, beschrijven we op verzoek van het FCP (één van de subsidieverleners voor dit project) in een apart jaarverslag. De activiteiten die in dit hoofdstuk worden beschreven, beperken zich tot de activiteiten die niet of deels onder COH vallen.

De speerpunten van het Expertisecentrum Cultuuronderwijs waren in 2017: opzetten en begeleiden leer-netwerken, begeleiden van scholen bij het maken en implementeren van hun cultuurplannen en ondersteuning van COH.

Twee cultuurcoaches werden deels vrijgemaakt voor de coördinatie van het COH-scholingsprogramma. De taken die zij niet meer konden uitvoeren, werden vanaf 1 mei overgenomen door twee nieuwe cultuurcoaches. Dit bood ook een kans om het aantal specialisaties en de diversiteit onder de cultuurcoaches uit te breiden.

3.2 Activiteiten 2017

3.2.1 Ontwikkelingen op scholen

De cultuurcoaches werken gezamenlijk aan de ontwikkeling van cultuuronderwijs op de scholen. Daarbij besteden ze aandacht aan het cultuurplan van de school, de coördinatie en invulling van het cultuuronderwijs en de (opleiding van) de interne cultuurcoördinator (icc'er). Cultuurcoaches werken zowel in eigen stadsdelen als stadsbreed; zij hebben hun vaste scholen, maar ondersteunen cultuurcoaches in andere stadsdelen met hun discipline of ander specialisme, zoals speciaal onderwijs, creatief proces, fondsenwerving, cultuurplantrajecten en straks ook voortgezet onderwijs.

De werkzaamheden van de cultuurcoaches werden deels verschoven naar werkzaamheden voor COH: het updaten van de leerlijnen, elk vanuit hun eigen kunstvak-specialisme. Zij werken daarbij aan het toegankelijker en laagdrempeliger maken van de leerlijnen voor de leerkracht en besteden nadrukkelijk aandacht aan culturele diversiteit in de leerlijnen. Om de projecten toegankelijk en laagdrempelig te maken, screenen de cultuurcoaches

ze op inhoud. Hierbij letten ze vooral op 'de leerkracht als leek' (dus niet als vakleerkracht) en de werkdruk (ogen de projecten overzichtelijk, zijn ze soepel in het gebruik, kan de leerkracht de les snel voorbereiden?). In het directe contact met de school maakt de cultuurcoach de projecten toegankelijk en laagdrempelig door maatwerk te leveren: de cultuurcoach stemt niet alleen af op de wensen, maar ook op de omstandigheden van de school. Zo kijken ze of cultuuronderwijs is opgenomen in de beleidscyclus, of er een icc'er is, naar de 'skills' van de teamleden, aanwezigheid van vakleerkrachten, het budget, of er personeelstekort is, etc.

De ontwikkeling van cultuuronderwijs op de scholen wordt door de cultuurcoaches bijgehouden in 'relatiekaarten', waar Bureau Art elk kalenderjaar een rapportage van maakt. De rapportage van 2017 laat zien dat er een stijgende lijn is:

- 51% van alle scholen beschikt in 2017 over een cultuurplan, tegenover 45% in 2016.
- 15% van de scholen werkt aan een (nieuw) cultuurplan. Dit percentage is gelijk met 2016.
- 67% van de scholen beschikt in 2017 over één of meerdere icc'ers, tegenover 59% in 2016.
- 12% van de scholen legt de coördinatie van cultuureducatie in handen van de LKP (leerkansenprofiel)-coördinator, terwijl er op 5% een speciale werkgroep is voor cultuureducatie.
- 63% van de icc'ers is gecertificeerd, tegenover 51% in 2016; bovendien volgt 10% van de icc'ers in 2017 de icc-cursus.
- 24% van de scholen neemt in 2017 deel aan COH; nog eens 19% denkt er over na om dat te gaan doen.

3.2.2 Culturele activiteiten van scholen

De jaarlijkse brochure voor basisscholen, met het aanbod van deelnemende culturele aanbieders heet vanaf 2017 'Vonk'. Vonk bevat het geselecteerde aanbod waarvoor CultuurSchakel al enkele jaren de bezoeken coördineert en faciliteert. Sinds schooljaar 2016/2017 ontvangen scholen maximaal € 11,50 per leerling aan subsidie, wanneer zij aanbod uit de brochure afnemen. Voor schooljaar 2017/2018 staan er 47 verschillende Haagse aanbieders in de brochure. Al het aanbod is gekoppeld aan de COH-leerlijnen. In totaal bereikt CultuurSchakel hiermee 152 Haagse basisschoollocaties. Het aantal bezoeken is in schooljaar 2017/2018 gestegen met 7,3% ten opzichte van het vorige schooljaar. De deelnemende aanbieders

verwelkomen in 2017/2018 gezamenlijk 95.298 leerlingen, tegenover 88.825 leerlingen in 2016/2017.

Planned Culture

Het online inschrijf- en planningssysteem 'Planned Culture', voor het aanbod voor de scholen, werkt goed. Het is een centraal punt waar de scholen zich online inschrijven voor activiteiten uit Vonk. CultuurSchakel betrok alle deelnemende aanbieders actief bij dit proces via informatievoorziening, ondersteuning, werkbijeenkomsten en de keuze om zelf in Planned Culture te werken of dit door CultuurSchakel te laten organiseren. De scholen werden ondersteund door de cultuurcoaches en/of de planningscoördinator bij de selectie en het inschrijfproces.

Waarderingsformulier

Vanaf schooljaar 2017/2018 maakt CultuurSchakel gebruik van een digitaal waarderingsformulier. Elke klas/leerkracht krijgt na afloop van een activiteit uit Vonk de mogelijkheid om zijn of haar waardering te geven via dit formulier. Hiermee geven we scholen de gelegenheid om hun ervaring en mening te delen over bezochte activiteiten. Dit geeft aanbieders inzicht in de waardering van de eigen activiteiten. Er wordt door scholen gretig gebruik gemaakt van deze vorm van feedback geven. De responsgraad is ongeveer één op drie. CultuurSchakel neemt contact op met aanbieders die slecht scoren, om hen te adviseren.

Busvervoer

CultuurSchakel ontving opnieuw subsidie voor het busvervoer via Fonds 1818 en enkele kleinere fondsen. Het aantal leerlingen dat via CultuurSchakel met vervoerder BAB-VIOS is vervoerd in schooljaar 2017/2018 is met 11,2% gestegen naar in totaal 36.161 leerlingen, tegenover 35.512 leerlingen in 2016/2017. Naast het drukken van de vervoerskosten voor basisscholen zette CultuurSchakel ook in op efficiënter en milieuvriendelijker busvervoer, mede door bussen met grotere zit-capaciteit in te zetten en waar mogelijk het vervoeren van meerdere scholen in één bus.

3.2.3 Scholing, inspiratie en leernetwerken

Icc-cursus

De cursus voor icc'er 2016/2017 sloten we in maart 2017 af met de uitreiking van het landelijk certificaat aan 18 leerkrachten van 15 scholen, waarmee 15 extra scholen een actueel cultuurplan hebben. In schooljaar 2017/2018 ging de cursus in september van start met 18 cursisten van 14 scholen en één buurtcentrum. De icc-cursus is geregistreerd bij het Lerarenregister, waardoor deze wellicht serieuzer wordt genomen door de schooldirectie. De leerkracht is vrij om de uren te registreren voor deskundigheidsbevordering. Die mogelijkheid kan de scholing voor de leerkrachten aantrekkelijker maken.

Dat steeds meer scholen een cultuurplan hebben, betekent niet altijd dat dit plan ook uitgevoerd en in het schoolplan geïmplementeerd wordt, omdat dit om breed draagvlak in de school vraagt. Het verbreden van draagvlak begint bij de directie. Cultuurcoaches worden daarom geschoold in het voeren van gesprekken op alle niveaus.

Post-hbo-opleiding Cultuurbegeleider

CultuurSchakel is partner van de InHolland Academy bij de post-hbo-opleiding Cultuurbegeleider. Dit is een landelijke registeropleiding met een erkend diploma. Een icc-certificaat is de instapeis hiervoor en de leerkracht kan met deze post-hbo-opleiding in aanmerking komen voor een hogere inschaling. De icc'ers doen nog meer kennis en ervaring op met cultuuronderwijs en worden vooral geschoold in het begeleiden van hun team hierin. Ze zetten zichzelf hiermee steviger neer binnen het team en kunnen door hun opgedane kennis beter inspelen op de veranderingen binnen een team die nodig zijn voor het invoeren van cultuuronderwijs.

CultuurSchakel denkt mee in de voorbereiding en doorontwikkeling van deze opleiding. We hebben actief geworven en de helft van de deelnemers komt van Haagse basisscholen. Ook gaven we tijdens een bijeenkomst een workshop Creatief proces uit het COH-scholingsaanbod. In 2018 wordt dit voortgezet. De cursus is aangeboden aan icc'ers in Zuid-Holland. De helft van de cursisten komt uit Den Haag, wat aantoont hoezeer deze Haagse icc'ers zijn warmgelopen voor cultuuronderwijs.

Cursus Fondsenwerving

Veel Haagse basisscholen die een cultureel project willen uitvoeren, dienen een fondsaanvraag in bij bijvoorbeeld Fonds 1818. Om hen daarin te ondersteunen organiseren wij de driedaagse cursus Fondsenwerving, voor directeurs en icc'ers. De cursus werd gegeven door een landelijke vakspecialist en een medewerker van Fonds 1818. Er namen 29 cursisten deel aan de introductiebijeenkomst en 12 aan de twee vervolgbijeenkomsten.

CultuurSchakel bood na afloop van de cursus ondersteuning aan de scholen die daadwerkelijk een fondsaanvraag wilden indienen. Gezien de grote behoefte zullen we deze cursus blijven aanbieden.

Leernetwerk Muziek

In april 2017 is het Leernetwerk Muziek opgericht door CultuurSchakel, in afstemming met de gemeente Den Haag, Lucas Onderwijs, Masterclass Jong Talent, Koorenhuis en Skills4kids. Hiermee willen we de kwaliteit van het muziekonderwijs in Den Haag verbeteren. Het leernetwerk is op vraag van vakdocenten en groepsleerkrachten ontwikkeld en het accent ligt op intervisie, met inbreng van specialisten. De bijeenkomsten worden voorbereid door CultuurSchakel, in overleg met een aantal deelnemers en er wordt in kleine groepen uitgewisseld op basis van ieders eigen ervaringen en praktijk. Verder is er altijd uitwisseling over Haagse en landelijke ontwikkelingen en relevante scholing, o.a. over COH. Ook de pabo en het Koninklijk Conservatorium (KC) worden betrokken en leveren deelnemers of sprekers. Het leernetwerk kwam in 2017 twee keer bijeen. Er waren 20 deelnemers, variërend van groepsleerkracht tot conservatoriumstudent, tot professionele vakdocent.

Leernetwerk lcc

In navolging van het succesvolle leernetwerk Muziek ging in september 2017 het leernetwerk lcc van start, met 15 deelnemers van 14 scholen. Vanuit het leernetwerk, met een grote inbreng van de icc'ers zelf, is er een top drie gemaakt met onderwerpen waarmee ze de volgende bijeenkomsten willen invullen. De intentie is om er drie per jaar te organiseren. CultuurSchakel faciliteert, adviseert en geeft samen met de icc'ers vorm aan de bijeenkomsten. Met de pabo van de Haagse Hogeschool (HHS) zijn we in gesprek over deelname aan leernetwerken. De leernetwerken blijken te voorzien in de behoefte van leerkrachten en vakleerkrachten om elkaar te ontmoeten, praktijksuccessen en ontwikkelingen in het vak uit te wisselen, elkaar te inspireren en van elkaar te leren.

In 2018 breiden we uit naar leernetwerken Beeldend & Media en Dans & Theater. De cultuurcoaches organiseren en begeleiden deze vanuit hun eigen disciplines. De deelnemers komen uit heel de stad, van allerlei typen scholen, ook wat betreft de mate en kwaliteit van en draagvlak voor cultuuronderwijs. De cultuurcoaches zullen waar mogelijk COH inbrengen.

Samenwerking pabo's

De samenwerking met de Haagse Hogeschool verloopt positief en onderzoekend. We hebben met de directeur en kunstdocenten een aantal plannen voor samenwerking vastgesteld en voeren deze verder in overleg met kunstdocenten uit. Het gaat om gastlessen aan derde- en vierdejaars studenten, 'onderzoek LABS' met de sectie kunstdocenten, een themabijeenkomst op de pabo voor zowel studenten als het onderwijsveld (icc'ers en leerkrachten) en deelname aan de Haagse Cultuuronderwijs Dag door kunstvakdocenten. De kunstvakdocenten van de pabo willen de uitkomsten van de LABS gebruiken voor curriculumvernieuwing van de pabo.

Bij InHolland zijn afspraken gemaakt met kunstvakdocenten. Cultuurcoaches gaven een gastles aan tweedejaars studenten, waar zij informeerden over CultuurSchakel, de cultuurcoach en COH. Tien studenten en de vakdocent Beeldend namen deel. Daarnaast gaven zij twee gastlessen aan vierdejaars studenten met respectievelijk 16 en 25 studenten.

InHolland biedt de post-hbo-opleiding vakspecialist Drama aan; CultuurSchakel verzorgt hier een les over de COH-leerlijn Theater. Kunstvakdocenten van de pabo waren aanwezig op de Haagse Cultuuronderwijs Dag en studenten nemen deel aan 'Uit met CultuurSchakel' (hieronder meer over Uit met CultuurSchakel). Daarnaast werken we samen door over elkaars activiteiten te communiceren binnen het eigen netwerk, op de website en in nieuwsbrieven.

Kunstvakopleiding: samenwerking met het Conservatorium en Kunstgebouw

CultuurSchakel en Kunstgebouw trekken samen op om met het Koninklijk Conservatorium afspraken te maken over het betrekken van studenten van de opleiding docent Muziek bij projecten van Cultuureducatie met Kwaliteit (CmK). Kunstgebouw is penvoerder voor CmK-projecten van een aantal Zuid-Hollandse gemeenten.

De conservatoria in Den Haag en Rotterdam (Codarts) ontwikkelen een gezamenlijk curriculum, waarvoor de propedeuse in september 2018 start. De stage vormt uitgangspunt voor de invulling van het curriculum. Voor COH liggen hier mooie kansen voor zowel het aanbieden van gastlessen, als de koppeling hiervan aan de stages van de studenten die door CultuurSchakel begeleid worden. Eén van onze cultuurcoaches ontwikkelt de plannen hiervoor in 2018, samen met de ontwikkelaars van het curriculum van de conservatoria.

Netwerkbijeenkomsten

CultuurSchakel organiseerde in het najaar netwerkbijeenkomsten met basisscholen en culturele aanbieders in Laak, Centrum, Haagse Hout, Escamp, Loosduinen en Scheveningen met uiteenlopende onderwerpen, zoals fondsenwerving, inhoudelijke workshops of presentaties van projecten. In 2017 was het laatste jaar dat we dergelijke netwerkbijeenkomsten organiseerden. Op enkele stadsdelen na is er steeds minder animo om stadsdeelgericht bijeen te komen en wordt het een geforceerd zoeken naar geschikte onderwerpen. Bovendien is de tijd rijp voor een stadsbrede, thematische aanpak. We zullen per jaar ongeveer drie bijeenkomsten organiseren op verschillende locaties in de stad, op basis van thema's die bij onze doelgroep leven zoals: Vakoverstijgend werken, Wetenschap, Techniek & kunst, IPC (International Primary Curriculum)-stadsbreed, Fondsenwerving en Van school naar vrije tijd.

Uit met CultuurSchakel

CultuurSchakel organiseerde in samenwerking met de schoolbesturen ter inspiratie een serie cultuurmomenten voor leerkrachten, waarbij zij Haagse culturele instellingen bezoeken. Dit kan een voorstelling, concertbezoek of een rondleiding in het museum zijn. Doel hiervan is het inspireren en kennis maken met verschillende kunstinstellingen in de stad, waar zij misschien niet vaak uit zichzelf naartoe gaan. Leerkrachten komen vaak voor het eerst bij een instelling of gaan voor het eerst naar een bepaald type voorstelling.

Aan dit bezoek verbinden wij altijd een educatief onderdeel, zoals een rondleiding achter de schermen, een kijkje in het depot, een inleiding door de regisseur of choreograaf, een 'meet-and-greet' met de artiesten of een workshop. Alle cultuurmomenten worden begeleid door een cultuurcoach en een medewerker van de betreffende culturele instelling, die hierdoor de verbinding met cultuuronderwijs maken.

In 2017 organiseerden we dit 23 keer, waarbij in totaal 403 leerkrachten deelnamen en veertien culturele instellingen. Met ingang van schooljaar 2016/2017 boden we uit met CultuurSchakel gecombineerd aan bij twee schoolbesturen, waardoor informele uitwisseling nog meer plaatsvond. Lucas Onderwijs en de Haagse Scholen deden elk tien keer mee, SCOH acht keer, de Haagsche Schoolvereniging zes keer en studenten van pabo InHolland één keer. Gezien de enthousiaste reacties van de deelnemers en de hoge opkomst is het een geslaagd aanbod.

Haagse Cultuuronderwijs Dag 2017

Deze dag vond op 10 mei plaats in het Zuiderstrandtheater, met in totaal 172 deelnemers van basisscholen (54), culturele aanbieders (70), gemeente Den Haag en andere genodigden en medewerkers van CultuurSchakel. Het doel van de Haagse Cultuuronderwijs Dag 2017 was om zowel primair onderwijs als aanbieders te inspireren en te informeren over de ontwikkelingen binnen cultuuronderwijs en Cultuuronderwijs op zijn Haags. Daarnaast speelden uitwisseling en onderlinge dialoog tussen scholen en aanbieders een belangrijke rol.

Er waren werksessies, korte presentaties, optredens van kinderen en gezelschappen, tentoonstellingen en trailers van cultuuronderwijsaanbod. Wethouders Saskia Bruines en Joris Wijsmuller lichtten hun visie op Haags cultuuronderwijs toe. Belangrijk onderdeel van de middag was een speeddatesessie waarbij leerkrachten en aanbieders één-op-één met elkaar in gesprek gingen. Het onderlinge contact werd door alle partijen positief beoordeeld, daarom wordt er tijdens de Haagse Cultuuronderwijs Dag 2018 nog meer aandacht besteed aan het in contact brengen van school en aanbieder.

Méér Muziek in de Klas

Om de kwaliteit van het cultuuronderwijs op basisscholen te verbeteren, werken scholen en culturele instellingen sinds 2013 samen aan het landelijke programma Cultuuronderwijs met Kwaliteit. De Impuls Muziekonderwijs is onderdeel van dit programma en sluit aan bij 'Méér Muziek in de Klas'. Dit is de beweging waarbinnen publieke en private partijen zich de komende vijf jaar inzetten voor structureel muziekonderwijs op school. Vanaf 1 oktober 2017 konden basisscholen wederom een aanvraag doen bij het Fonds voor Cultuurparticipatie voor de Impuls Muziekonderwijs. CultuurSchakel adviseerde de scholen bij de aanvraag en inhoud van hun programma. In 2017 zijn twaalf Haagse scholen gehonoreerd. Uit Den Haag namen twee scholen deel aan de voorrondes van deze muzikale scholenwedstrijd 'Lang leve de Muziek', met als prijs een optreden op het Kerst Muziek-gala 2017 waar Koningin Máxima kwam kijken. Eén van hen won samen met elf andere basisscholen uit het land de hoofdprijs. CultuurSchakel bemiddelde in vakleerkrachten voor de ondersteuning, leverde adviezen aan de deelnemende scholen en aan de organisatie van Méér Muziek in de Klas.

3.3 Voortgezet onderwijs

Op verzoek van de gemeente Den Haag voerde CultuurSchakel in maart 2017 een cultuurscan uit onder voortgezet onderwijs (vo)-scholen, voor een inventarisatie van de situatie en de ondersteuningsbehoefte van de scholen. Bureau ART maakte een rapportage over 35 cultuurscans.

De voornaamste uitkomst is dat veel scholen de komende jaren meer aandacht willen besteden aan cultuuronderwijs en culturele activiteiten en dat veel van hen nog geen cultuurbeleidsplan hebben. De scholen hebben met name behoefte aan ondersteuning bij het ontwikkelen van vakoverstijgende projecten, lesmaterialen voor

specifieke onderwijsniveaus of ander maatwerk en bij het omgaan met multiculturele verschillen tussen leerlingen met betrekking tot cultuurbeleving en -acceptatie. Bovendien hebben veel scholen behoefte aan een makersfunctie, een instantie die het overzicht heeft van het aanbod voor het voortgezet onderwijs en een voorselectie uit dit aanbod kan maken.

Nadat de uitkomsten van het onderzoek bekend werden, organiseerde CultuurSchakel een bijeenkomst met enkele culturele instellingen, vo-scholen en de gemeente Den Haag. Hieruit kwamen aanbevelingen voor de Nota Cultuureducatie 2017 voort.

In september werd de Nota Cultuureducatie 2017 door de gemeenteraad goedgekeurd en kreeg CultuurSchakel opdracht om uitvoering te geven aan de plannen voor het vo.

Binnen het beschikbare budget zijn er prioriteiten gesteld, met als belangrijke pijler € 35.000 subsidie van de gemeente Den Haag voor de vo-scholen, voor cultuurbezoeken. Voorlopig is onze inzet gericht op:

- 0,75 fte voor een cultuurcoach vo vanaf voorjaar 2018.
- De voorbereidingen van een programma cultuurbezoeken voor het vo dat start in schooljaar 2019/2020.
- De stem van de leerling: scholen worden gestimuleerd om leerlingen een belangrijke rol te laten spelen in de selectie van activiteiten uit het aanbod. Hiertoe wordt een 'tool' gemaakt waarmee een klas tot keuzes komt en worden de aanbieders, bijvoorbeeld door een leerlingencoömmisssie, geadviseerd over hun aanbod.
- Het stimuleren van scholen om een cultuurplan te maken en hier de keuze van cultuurbezoeken op te baseren, desgewenst met ondersteuning van CultuurSchakel.

Hoofdstuk 4 Resultaten Cultuuronderwijs op zijn Haags

Fase 1 van Cultuuronderwijs op zijn Haags (COH) werd in overleg met het FCP en de gemeente Den Haag verlengd tot juli 2017. In dit verslag geven wij de resultaten hiervan weer. Tevens startten we in 2017 met de tweede fase van COH. Deze activiteiten beschrijven we in een apart verslag.

4.1 Doorontwikkelen leerlijnen

In deze laatste zes maanden van fase 1 stond het voltooiën van de COH-leerlijnen centraal. De werkgroepen voor Muziek, Literatuur, Mediacultuur, Dans, Cultureel erfgoed en Interdisciplinair rondden het ontwikkelen van de projecten af. Per werkgroep waren twee leerkrachten betrokken vanuit twee verschillende ontwikkelscholen. Samen met afgevaardigden uit het Haagse culturele veld stelden zij de projecten voor de leerlijnen samen en testten die op de scholen. Omdat we niet altijd bij alle leeftijdsgroepen op deze scholen konden testen, zijn ook 'pilot-light' scholen aan ons verbonden. Hier werd onder begeleiding van de werkgroepvoorzitter het materiaal getest.

Op zowel de ontwikkelscholen als de 'pilot-light' scholen werden culturele activiteiten georganiseerd passend bij het lesmateriaal. Dat kon gaan om het bezoek aan een culturele activiteit in de stad of het bezoek van een 'Kunstenaar in de klas'. Indien gewenst gaven de werkgroepvoorzitters of de COH-workshoptrainers begeleiding op deze ontwikkelscholen om daarmee de deskundigheid en het zelfvertrouwen van de leerkrachten te vergroten.

4.2 Reviewscholen

Het traject van de 22 reviewscholen liep nog door tot in voorjaar 2017. Deze scholen testten nogmaals het materiaal. CultuurSchakel organiseerde trainingen voor de teams of één-op-één coaching van de leerkrachten. Ook deze scholen maakten gebruik van passende culturele activiteiten en/of 'Kunstenaar in de klas'. De cultuurcoaches sloegen de inhoudelijke brug tussen de scholen, de trainers en kunstenaars.

4.3 Afronden projecten

De ontwerpgroep bleef verantwoordelijk voor het redigeren van alle projecten, die door de werkgroepen werden aangeleverd. Zij zag toe op de samenhang met de andere projecten van de acht leerlijnen. Gekeken werd of de kerndoelen van het leergebied 'Kunstzinnige oriëntatie' verwerkt waren en of er vakoverstijgend te werken is met andere leergebieden. Ook werd gekeken of de 21ste-eeuwse vaardigheden van de leerling aan bod komen, of het authentiek kunstonderwijs is en er samenhang is tussen de leerlijnen en het conceptueel leerplankader Stichting Leerplanontwikkeling. Daarnaast

werd door externen gewerkt aan het aanscherpen van de filosofische vragen in de projecten en werd de beeld- en eindredactie gedaan. Ook werd de informatie voor de leerkracht samengesteld of aangescherpt.

4.4 Toolboxen en ontwikkeling workshops

Cultuurcoaches van het Expertisecentrum Cultuuronderwijs richtten zich op het realiseren van aanvullend materiaal voor de uitrol van COH in fase 2. Zo werden de toolboxen verder uitgewerkt; deze staan bij iedere leerlijn op de website en bieden allerlei tips en kennis van vakvaardigheden. Motoko, het bureau dat al eerder de informatieve COH-animatie had gemaakt, zette de stijl door in diverse illustraties en materialen binnen de toolboxen. Voor de toolboxen werden instructievideo's gemaakt voor de verschillende disciplines. Naast de disciplineworkshops, werden ook overdraagbare workshops ontwikkeld over het creatief proces en het filosofisch gesprek. Dit werd begeleid door de COH-workshoptrainers en cultuurcoaches.

4.5 Bijeenkomsten culturele partners en leerkrachten

We hebben een poule aanbieders samengesteld die 'Kunstenaar in de klas' kunnen verzorgen voor de scholen. Onderling werden ideeën uitgewisseld over de praktische invulling hiervan.

Voor de culturele instellingen waren enkele werkbijeenkomsten, waarbij CultuurSchakel hen hielp bij het plannen en roosteren van hun activiteiten in 'Planned Culture', het inschrijf- en planningssysteem voor de cultuurbezoeken.

Haagse Cultuuronderwijs Dag 2017

Tijdens deze dag waren er, naast sessies over cultuuronderwijs-brede onderwerpen, korte COH-workshops over leerlijnen, creatief proces en filosoferen met kinderen. Meer over deze dag staat in hoofdstuk 3.

4.6 Monitoring en evaluatie

Van de ontwikkel- en reviewscholen zijn kwantitatieve gegevens bijgehouden over het bereik van het aantal groepen en leerkrachten. De werkgroepen, waar de ontwikkelscholen onderdeel van waren, werden één keer per kwartaal inhoudelijk bevestigd middels een enquête, gemaakt door Bureau Art. Bij de reviewscholen werd na afloop van een traject een evaluatie gehouden tussen de betrokken leerkrachten en de COH-trainer en/of cultuurcoach. Deze ervaringen helpen ons het project aan te scherpen waar nodig.

Ook is er door de cultuurcoaches een enquête afgenomen onder ongeveer 60 culturele instellingen. Dit tweejaarlijkse onderzoek is een monitor over de aansluiting op en de samenwerking binnen COH. Op basis van de uitslagen passen wij onze werkwijze aan.

4.7 Website, planningssysteem en communicatiemiddelen

Begin 2017 is de algemene COH-brochure over de werking en inzet van COH herzien. Deze brochure is, samen met Vonk, onder alle Haagse basisscholen verspreid. Voor de zomer is gestart met de het overzetten van data en achtergrondinformatie van de oude naar de nieuwe website van CultuurSchakel. Met nieuwe website vindt de bezoeker eenvoudig de weg naar alle projecten en leerlij-

nen in combinatie met het culturele aanbod.

In het planningssysteem 'Planned Culture' zijn aanpassingen gedaan, voor het updaten naar het nieuwe seizoen en het op maat werken van de scholen en aanbieders.

4.8 Financiën

COH fase 1 is afgesloten met een positief saldo van € 403.268 (t/m 2016: € 360.210, 2017: € 43.058), een percentage van 12,7% op de totale projectsubsidie. Inmiddels is het positieve saldo t/m 2016 aan het FCP teruggestort. Het gemeentelijke deel van het saldo is met toestemming van de gemeente Den Haag aan de exploitatiesubsidie van 2017 en 2018 toegevoegd.

Hoofdstuk 5

Resultaten afdeling Cultuurparticipatie

5.1 Organisatie afdeling Cultuurparticipatie

De afdeling Cultuurparticipatie maakt zich sterk voor cultuurparticipatie voor iedere Hagenaar. Dit doen we zowel stadsbreed als stadsdeelgericht, waarbij we ons richten op beoefenaars van alle kunstdisciplines. We signaleren vragen, organiseren netwerkactiviteiten en initiëren of ondersteunen samenwerkingsverbanden. We werken daarbij samen met stadsbrede organisaties, zoals Fonds 1818, Wijzer Werven en de Ooievaarspas, en met organisaties op stadsdeelniveau zoals de Cultuurankers, welzijnsorganisaties en culturele aanbieders.

Het vertrek van een adviseur bood de mogelijkheid twee nieuwe adviseurs cultuurparticipatie in deeltijd aan te trekken. Dit was een kans om te investeren in meer diversiteit in het team. In januari is Poernima Gobardhan begonnen als adviseur cultuurparticipatie in het stadsdeel Segbroek, met specialisatie (wereld)dans en wereldmuziek. In februari is Joan Biekman gestart als adviseur cultuurparticipatie voor de stadsdelen Laak en Escamp, met als specialisatie Urban. De andere adviseurs cultuurparticipatie bedienen de overige stadsdelen en disciplines.

De afdeling zet regelmatig stagiaires, medewerkers die een werkervaringsplek krijgen en studenten in, die specifieke projecten oppakken of onderzoek doen naar voor ons relevante onderwerpen. Dit geeft een speciale dynamiek aan de afdeling. We halen daardoor jonge en diverse medewerkers binnen, die vanuit een divers perspectief bezig zijn met cultuurparticipatie. Hierdoor bereiken we nieuwe groepen en verkrijgen we nieuwe inzichten. In 2017 was er een stagiaire voor People Stage Parkpop. Via een werkervaringsplek is gewerkt aan 'Den Haag – Age Friendly City', waarbij optredens voor een congres zijn georganiseerd en een activiteitengids voor ouderen werd samengesteld. Een masterstudent Culturele Antropologie deed in opdracht van CultuurSchakel onderzoek naar de culturele behoeftes van Marokkaanse bewoners in de Schilderswijk en een vierdejaars student Cultureel Maatschappelijke Vorming deed onderzoek naar de culturele behoefte van rappers in de Schilderswijk.

De belangrijkste onderwerpen voor de afdeling waren in 2017 diversiteit en het bereiken van specifieke doelgroepen jongeren en ouderen.

5.2 Monitoring vrijetijdskunstveld en activiteiten CultuurSchakel

In de eerste maanden van 2017 deden wij onderzoek naar cultuurparticipatie in Den Haag. Hiermee wilden wij inventariseren wat de ervaringen zijn met de ondersteuning die CultuurSchakel biedt, in welke mate de diverse producten en diensten van CultuurSchakel bekend zijn en welke wensen en ondersteuningsbehoeften er zijn voor de komende jaren. Aan het onderzoek namen 195 Haagse groepen of individuele vrijetijdskunstenaars deel vanuit muziek, beeldende kunst, dans, theater, fotografie, letteren/ schrijven en urban.

De belangrijkste bevindingen van het onderzoek:

- Ongeveer de helft van de vrijetijdskunstenaars is tevreden over het niveau van kunstbeoefening. De andere helft wil het artistieke niveau graag verbeteren tot een hoger niveau, of aansluiting zoeken bij (semi-)professionele kunstbeoefening.
- Ongeveer de helft heeft maatschappelijke ambities, zoals optreden in verzorgingshuizen of deelnemen aan wijkprojecten.
- Ongeveer de helft ervaart in de praktijk problemen of belemmeringen bij de kunstbeoefening. Dit betreft vooral de instroom van nieuwe deelnemers/leden en een tekort aan financiën of onvoldoende (betaalbare) oefen-, repetitie-, werk- of optreedlocaties. Bovendien worden bepaalde groepen (jongeren en ouderen) onvoldoende bereikt.
- 79% kent CultuurSchakel. Men kent vooral de mogelijkheid om informatie op de website van CultuurSchakel te plaatsen, de subsidieregeling, de netwerkbijskomsten en de scholing/deskundigheidsbevordering.
- 90% denkt de komende jaren behoefte te hebben aan ondersteuning door CultuurSchakel. Daarbij denkt men vooral aan informatie over subsidiemogelijkheden, ondersteuning bij het samenwerken met andere groepen/instellingen, het werven van nieuwe deelnemers/leden, ondersteuning bij het opstellen van begrotingen en jaarrekeningen en ondersteuning bij educatieve activiteiten voor het onderwijs.

Wij zien het werk van CultuurSchakel hierin bevestigd. We blijven ons richten op advisering, opbouwen en ondersteunen van netwerken, het samenwerken binnen verschillende domeinen en scholing en deskundigheidsbevordering. Uit gesprekken met aanbieders halen we de vraag op en stellen op die manier de inhoud van trainingen vast.

5.3 Activiteiten

5.3.1 Ondersteuning culturele aanbieders

De adviseurs cultuurparticipatie voerden in 2017 meer dan 200 adviesgesprekken met aanbieders, over subsidie, netwerken, organisatorische en artistiek inhoudelijk vraagstukken en over geschikte oefen- of uitvoeringslocaties. We stimuleren aanbieders om een profiel te maken op onze website en op de Culturele Kaart Den Haag, zodat de Hagenaar hen kan vinden. In 2016 is voor de cursus-aanbieders op onze website een kwaliteitsscan ontwikkeld, zodat de Hagenaar een betere keuze kan maken. Een aanbieder geeft hierin openbare informatie over 30 kwaliteitsvragen, zoals onderwijsbevoegdheid, deskundigheidsbevordering van de medewerkers en leerplannen. Sinds november 2017 staat deze op onze website. Eind 2018 komt er een evaluatie van de eerste bevindingen en wordt de scan mogelijk aangescherpt.

Scholingen

Om de kwaliteit van de aanbieders te verhogen, organiseren we scholing over zowel de organisatorische en zakelijke kant als over artistieke inhoud. Er is een grote groep aanbieders die met organisatievraagstukken kampt en zelfredzamer wil worden. De aanbieders willen bijgespijkerd worden op het gebied van zakelijk denken, doelgroepenbeleid, waardepropositie opstellen en accountmanagement, het schrijven van zakelijke voorstellen en het zakelijke gesprek.

Om aan deze vragen te voldoen, heeft CultuurSchakel drie scholingstrajecten opgezet:

- Twee keer werd er in samenwerking met Fonds1818 een workshop Fondsen- en subsidiewerving georganiseerd, waaraan in het totaal 75 deelnemers uit meer dan 35 organisaties deelnamen.
- Twee keer werd, met behulp van de subsidie van Wijzer Werven en in samenwerking met Charistar, de 5-daagse scholing Cultureel Ondernemen opgezet waaraan in totaal 45 organisaties en zzp'ers deelnamen.
- Er was een eenmalige workshop voor dansondernemers in samenwerking met de Kamer van Koophandel, om te informeren over de geschikte rechtsvorm voor een dansdocent en over verschillende financieringsmogelijkheden. Hier waren 17 dansondernemers aanwezig.

5.3.2 Activiteiten en netwerkbijeenkomsten

De afdeling Cultuurparticipatie was in 2017 bij meer dan 70 activiteiten in de stad betrokken, als organisator, samenwerkingspartner en/of adviseur. Doel bij elke activiteit was om het netwerk te versterken, de zichtbaarheid van aanbieders te vergroten en zodoende hun bereik te verhogen.

In samenwerking met partners organiseerde CultuurSchakel acht stadsbrede evenementen met een publieksbereik variërend tussen de 400 en 20.000 personen.

People Stage Parkpop

People Stage op Parkpop is hét evenement waar wij van februari tot en met juni met verschillende partners uit de stad naartoe werken. Het wordt in samenwerking met het Haagse veld, Musicon en St. Anton Constandse georganiseerd. Op People Stage krijgen Haagse talenten de kans om laagdrempelig op Parkpop op te treden. In 2017 traden ruim 250 mensen op, uit 27 amateurorganisaties; jong en oud, cultuurbeoefenaars uit verschillende disciplines en uit alle Haagse stadsdelen. In de voorgaande maanden zijn de talenten geselecteerd tijdens meer dan 20 talentenjachten, in samenwerking met vier Cultuurankers en vier andere aanbieders. Daarnaast brachten partnerorganisaties vanuit welzijn of cultuur optredens.

Stadsspelen

In samenwerking met de gemeente Den Haag en Stichting Werkgever Sportclubs Den Haag organiseerde CultuurSchakel het onderdeel dans tijdens de stadsspelen. Zo benaderden wij 80 dansscholen en organiseerden wij de inhoud en programmering van workshops. Per stadsdeel deden vrijetijdsgroepen mee aan voorrondes op stadsdeevenementen. Een jury selecteerde uiteindelijk veertien amateurdansgroepen die deelnamen aan de finale in de nieuwe sportcampus in het Zuiderpark. In totaal deden 169 leerlingen aan deze wedstrijden mee. Daarnaast werden door CultuurSchakel 34 workshops georganiseerd tijdens de elf stadsdeevenementen met 891 deelnemers.

Iktoon

Na de ervaringen van 2016 koos de afdeling ervoor om zich bij iktoon, de landelijke campagne in juni voor vrijetijdskunst, uitsluitend te richten op zichtbaarheid. Hierin heeft de afdeling Marketing & Communicatie de leiding genomen. Zie hoofdstuk 7.

UIT Festival Den Haag

De afdeling Cultuurparticipatie was lid van de stuurgroep van het UIT Festival Den Haag, om de belangen van het vrijetijdskunstveld beter te kunnen vertegenwoordigen. Voor de organisaties is het belangrijk om naast de presentatie met een stand ook hun kunst te laten zien op een podium. In samenwerking met Den Haag Danst heeft CultuurSchakel dit mogelijk gemaakt voor veertien dansaanbieders. Daarnaast konden andere aanbieders zich presenteren op een eigen podium naast de stand van CultuurSchakel (de 'zeepkist'). Helaas kon het korenpodium in het Atrium niet plaatsvinden en heeft de organisatie van het festival geen ander korenpodium kunnen creëren.

Cultureel festival voor ouderen

Specifiek voor de doelgroep ouderen deden wij mee aan een cultureel festival voor ouderen met een publieksbereik van 700 personen in het kader van de Age-friendly Cities Conference 2017. Meer over onze inzet voor ouderenparticipatie staat verderop in dit hoofdstuk.

Colours of India XL

Colours of India is een jaarlijks terugkerend werelddanspodium in samenwerking met Korzo. CultuurSchakel was verantwoordelijk voor de coördinatie, onderhield de contacten met het veld en zorgde voor de programmering en de presentatie. In het totaal hebben zeventien werelddansscholen uit Den Haag en Nederland zich gepresenteerd met een publieksbereik van 400 personen.

Jongerenpodium Ooievaar Kunst & Cultuurfestival

Het Ooievaars Kunst & Cultuurfestival is een gratis festival voor alle 75.000 Ooievaarspashouders uit Den Haag, Rijswijk en Leidschendam-Voorburg. In samenwerking met de Ooievaarspas organiseerde CultuurSchakel het jongerenpodium waar 6.500 bezoekers op afkwamen. CultuurSchakel was verantwoordelijk voor de programmering, het benaderen van de groepen en de coördinatie van de dag zelf. Vijftien aanbieders met speciaal Ooievaarsaanbod voor jongeren traden op met hun groepen.

Daarnaast heeft CultuurSchakel in samenwerking met de Ooievaarspas de papieren Culturele Kaart Den Haag voor Ooievaarspashouders geüpdatet, waarop alle culturele aanbieders met Ooievaarspaskorting per stadsdeel staan. Deze kaarten werden die dag aan de 6.500 bezoekers van het festival verstrekt.

Conferentie Kunst van iedereen:

Wat speelt er in Den Haag?

Elk jaar organiseert de afdeling een conferentie voor de Haagse cultuurparticipatie rondom een thema. Op dinsdag 12 december stond deze in het teken van de toekomst van cultuurparticipatie in Den Haag. Doel was om in het volgende coalitieakkoord cultuurparticipatie zo hoog mogelijk op de agenda te krijgen.

De 80 deelnemers gingen deze dag aan de slag met vijf thema's, waaruit de volgende ambities zijn geformuleerd:

1. Toegankelijkheid
2. Duidelijke routes voor talent
3. Diversiteit
4. Ondersteuning van aanbieders
5. Aandacht voor technologie

De uitkomsten van deze avond bundelen wij in een agenda voor cultuurparticipatie en bieden we in 2018 aan bij de nieuwe raadsleden en politieke partijen.

5.4 Overige activiteiten

De adviseurs cultuurparticipatie organiseren twee tot drie keer per jaar CultuurCafés of andersoortige bijeenkomsten in de stadsdelen om de verbinding tussen de lokale aanbieders te versterken. Ook organiseren we netwerkbijeenkomsten om de onderlinge verbondenheid binnen een discipline te bevorderen en specifieke vraagstukken te bespreken. Er waren zes CultuurCafés in de stadsdelen Laak, Leidschenveen-Ypenburg, Haagse Hout en Scheveningen. Daarnaast vonden er, in samenwerking met partners, zestien overleggen plaats met aanbieders over stadsdeelevenementen. In het centrum is gewerkt aan een cultuurplatform samen met theater De Vaillant, Art-S-Cool en het stadsdeelkantoor.

Er waren netwerkbijeenkomsten voor de disciplines dans, werelddans en wereldmuziek, muziek, koren, letteren en urban art.

Om de zichtbaarheid van CultuurSchakel te versterken, waren de adviseurs cultuurparticipatie betrokken bij vele activiteiten in de stadsdelen. Regelmatig komen deze activiteiten in samenwerking met de acht Cultuurankers tot stand. De samenwerking met de Cultuurankers is steeds op maat en naar behoefte.

5.5 Diversiteit

In hoofdstuk 2 beschrijven we hoe diversiteit een belangrijk onderwerp is voor deze afdeling.

De afdeling Cultuurparticipatie is zich meer gaan richten op Hagenaars met een leeftijd onder de 25 en boven de 55. De resultaten hiervan worden in twee afzonderlijke paragrafen beschreven.

Den Haag kent ook een grote internationale gemeenschap die zoekt naar verbinding met de culturele sector. Door de Internationale school en het buurthuis The Hungry Mind in Loosduinen heeft de adviseur cultuurparticipatie regelmatig contact met de gemeenschap. Ook was er een informatiebijeenkomst op de Feel at Home The Hague Fair. Daarnaast droeg CultuurSchakel bij aan de programmering van het Embassy Festival om hier aanbieders onder de aandacht te brengen die actieve cultuurparticipatie ondersteunen.

In opdracht van CultuurSchakel onderzocht Fia van Heteren voor haar masterstudie Culturele antropologie en beleidssociologie aan de Universiteit Leiden hoe bewoners van de Haagse Schilderswijk met een Marokkaanse achtergrond participeren in de Haagse cultuursector. Uit dit onderzoek bleek dat bewoners van de Schilderswijk vooral binnen informele delen van de Haagse cultuursector participeren. Organisatoren van culturele activiteiten in de wijk zien cultuurparticipatie vaak als een middel en niet als een doel op zich, terwijl bewoners van de Schilderswijk met een Marokkaanse achtergrond graag willen participeren op de manier die zij leuk vinden en niet per se op de manier die de meeste impact heeft op het imago van de wijk en haar bewoners.

De afdeling heeft actief gewerkt aan het bekendmaken van de nieuwe subsidieregeling *Geld voor je kunst!*, waarover meer in hoofdstuk 6. De adviseurs cultuurparticipatie zijn actief op zoek gegaan naar nieuwe doelgroepen via persoonlijke gesprekken, proactief contact zoeken op social media en het bezoek aan festivals en bemensen van stands. In adviesgesprekken worden de aanvragers begeleid. Indien nodig, leest een adviseur cultuurparticipatie mee met een aanvraag en geeft praktische tips.

5.6 Jongeren 12 – 25

Om Haagse jongeren te bereiken is in 2017 ingezet op de aanstelling van een adviseur Urban art en de samenwerking met Musicon binnen het project Get on Stage.

Get On Stage/YourStage

In een traject van vier maanden werd toegewerkt naar een multidisciplinaire voorstelling met vijftig geselecteerde jonge Haagse culturele koplopers uit diverse wijken, culturen en achtergronden. De voorstelling vond plaats in de Koninklijke Schouwburg. Het publieksbereik van Get

On Stage was 15.000 bezoekers. De voorstelling stond ook op het Haagse Bevrijdingsfestival, op People Stage Parkpop en op het Summertime Festival. Daarnaast waren er korte voorstellingen op het Escamp Festival, tijdens Urban ConnActs in theater De Vaillant en bij Level Up in Theater Dakota. Deelnemers werden geworven op verschillende middelbare scholen in Den Haag en op straat. Duizenden Haagse scholieren zien de highlights van de voorstelling op het YourStage Festival in het Zuiderparktheater.

De voorstelling en het maaktraject werden voorafgegaan door vier instroomdagen waar 450 jongeren deelnamen aan workshops en hun talent konden tonen. Alle adviezen kwamen in een database, die samen met CultuurSchakel wordt beheerd.

De adviseurs cultuurparticipatie waren aanwezig als gidsen, matchmakers en voorlichters en deden via een enquête en interviews onderzoek naar de behoeften van de jeugd. Na de instroomdagen werden 80 jongeren door de adviseurs cultuurparticipatie gekoppeld aan projecten, theater-, muziek- en dansscholen, waarbij 30 jongeren daadwerkelijk een lespraktijk instroomden.

Om het traject verder te professionaliseren, heeft CultuurSchakel onderzoek laten doen naar de auditanten van het traject. We onderzochten daarbij uit welke stadsdelen de jongeren kwamen, het percentage deelnemers met een Ooievaarspas, de disciplines waarin zij zich ontwikkelden en waar zij die ontwikkelen. Met deze informatie is de instroomdag veranderd om meer in de behoefte van de deelnemers te voorzien en een duurzame doorstroom naar aanbieders in de stad en eventuele kunstvakopleidingen te bevorderen.

Urban art

Urban cultuur is alles wat jongeren bezighoudt in de grootstedelijke cultuur. Denk aan entertainment, sport, kunst, dans, muziek, taal, kleding, lifestyle, eigen talentontwikkeling en meer.

De urban aanbieders in Den Haag bedienen grotendeels dezelfde doelgroep, waarbij het vertrekpunt talentontwikkeling is. Cultuuranker theater De Vaillant is hierbij een belangrijke plek in de Schilderwijk en Stichting Aight uit het Laakkwartier is beheerder van het stadsbrede Haags Hiphop Centrum. In Den Haag zien we daarnaast nog andere organisatievormen met verschillende urban elementen, die zich verbinden via wijkactiviteiten en door podia te delen.

Een aantal van deze Haagse aanbieders is een samenwerkingsverband met elkaar aangegaan in de vorm van GUAP. 'Guap' is straattaal voor geld. Tegelijkertijd betekent de afkorting General Urban Arts Platform. Deze professionele Haagse hiphop/urban aanbieders vinden onder andere hun gemeenschappelijke noemer bij talentontwikkeling en bereik van de doelgroep. CultuurSchakel is nauw aangesloten bij dit overleg en heeft een ondersteunende en adviserende rol.

Rap

Een student van de Haagse Hogeschool deed in opdracht van CultuurSchakel onderzoek naar de culturele behoeften van rappende jeugd in de Schilderswijk. Hieruit blijkt dat rap-activiteiten een geschikte methode zijn om jongeren uit een achterstandswijk in contact te laten komen met cultuur en hun cultureel burgerschap te vergroten. Daarnaast kunnen rap-activiteiten jongeren 'empoweren', doordat zij de eigen talenten verder kunnen ontwikkelen. Dit kan ertoe leiden dat jongeren zich door rap-activiteiten meer verbonden voelen met de eigen leefwereld en een actievere rol in de maatschappij gaan innemen. Naar aanleiding hiervan investeerde de adviseur Urban in contacten met jongeren die geïnteresseerd zijn in rap. Onder jongeren is er vooral behoefte aan meer structurele rap-activiteiten. Jongeren willen graag hun talenten verder ontwikkelen tijdens workshops, masterclasses van bekende artiesten, spitsessies en studiogebruik. Daarnaast is er vraag naar begeleiding bij de zakelijke kant van rappen.

Haagse Popnota

We gaven in 2017 input aan de gemeente Den Haag over de nieuwe Haagse Popnota. Belangrijkste thema's zijn de fysieke en digitale popinfrastructuur, diversiteit en talentontwikkeling. Om de fysieke en digitale infrastructuur te stimuleren, wil CultuurSchakel speelplekken, festivals en oefenfaciliteiten inzichtelijk maken en stimuleren. Daarnaast ondersteunt CultuurSchakel nieuwe initiatieven zoals GUAP en streeft zij ernaar alle doelgroepen te bereiken. Ook wordt in de Haagse Popnota de nadruk gelegd op talentontwikkeling. In 2018 stelt CultuurSchakel hiervoor een projectmedewerker Talentontwikkeling aan die het popnetwerk in kaart brengt, mogelijke hiaten constateert en netwerken stimuleert.

5.7 Ouderen

Het afgelopen jaar stond voor CultuurSchakel op het gebied van ouderen in het teken van inspireren, informeren en ontmoeten. CultuurSchakel sloot zich aan bij

diverse bijeenkomsten en vergaderingen in Den Haag en daarbuiten, om zodoende de behoeften onder ouderen en de bestaande plannen rond ouderen te inventariseren. Daarbij sloten we aan bij de doelen van Den Haag Age-friendly City.

We vinden het belangrijk dat er een gedegen netwerk en aanbod wordt gecreëerd voor de ouderen en zien onszelf als een ondersteunende en bemiddelende kennisorganisatie, die de instellingen en ook de ouderen wegwijs maakt.

We namen deel aan het Minicongres Cultuurparticipatie in het Zuiderstrandtheater en haakten aan bij het project 'Ouderen in de Wijk' van de Haagse bibliotheken in met name Escamp en in Segbroek. In Loosduinen waren adviesgesprekken met verzorgingstehuizen om de behoeften in kaart te brengen en de weg te wijzen naar de al bestaande aanbieders in het stadsdeel. In Haagse Hout waren, in samenwerking met het Cultuuranker, verschillende activiteiten voor ouderen.

Ook was er in twee stadsdelen een informatiebijeenkomst voor welzijnsorganisaties en culturele aanbieders om elkaar te leren kennen en samenwerkingen te initiëren. In Segbroek was deze bijeenkomst in samenwerking met de bibliotheek en in Loosduinen werd er samengewerkt met het Haags Pop Centrum.

In april is CultuurSchakel door de gemeente Den Haag gevraagd om het culturele programmaonderdeel van de afsluiting van het Internationale Age-friendly Cities Conference te organiseren. Hiervoor zorgde CultuurSchakel voor de programmering van twaalf workshops en vijf voorstellingen uitgevoerd door ouderen, o.l.v. aanbieders die kunst maken met ouderen. Daarnaast heeft CultuurSchakel de 'Activiteitengids kunst en cultuur voor Haagse 55-plussers' samengesteld met 275 Haagse aanbieders die activiteiten voor ouderen aanbieden. Van september tot en met november heeft CultuurSchakel ouderen geïnformeerd over deze gids door aanwezigheid bij de acht *Goed voor Elkaar Festivals* die de gemeente Den Haag in alle acht stadsdelen organiseerde. CultuurSchakel was telkens met een stand op het festival aanwezig en sprak met tientallen ouderen en aanbieders. De gids werd ook bij zo'n 80 Chinese ouderen onder de aandacht gebracht. In samenwerking met de Chinese Stichting WZCN werden twee bijeenkomsten georganiseerd waarin CultuurSchakel met behulp van een tolk de ouderen informeerde.

Hoofdstuk 6

Resultaten

Subsidieloket

6.1 Inleiding

Het Subsidieloket bestond in 2017 uit twee vaste medewerkers en vanaf 1 juli tevens uit twee projectmedewerkers voor de pilot *Geld voor je kunst!*. De vaste medewerkers voeren de Subsidieregeling Haagse Amateurkunst uit. Naast de administratieve taken die voortvloeien uit de toekenningen van deze subsidie, adviseren de medewerkers aanvragers van subsidie. Het meeste contact gaat via mail en telefoon. Daarnaast vinden er ook persoonlijke adviesgesprekken plaats (ongeveer 29 op jaarbasis). Voor de pilot *Geld voor je kunst!* is apart subsidie gereserveerd om nieuwe doelgroepen te bereiken die niet eerder subsidie bij CultuurSchakel hebben aangevraagd.

6.2 Haagse Regeling Amateurkunst

CultuurSchakel wil de culturele ontwikkeling van alle Hagenaars stimuleren en een levendig cultuuraanbod in de stad vergroten. Voor de kunstbeoefening in de vrije tijd voert CultuurSchakel, namens de gemeente Den Haag, de Subsidieregeling Haagse Amateurkunst uit. Met deze regeling willen wij Haagse verenigingen en initiatieven ondersteunen die zich bezighouden met actieve kunstbeoefening. Daarnaast willen we een bijdrage leveren aan presentaties die zich richten op actieve deelname aan kunst en cultuur in Den Haag.

De Subsidieregeling Haagse Amateurkunst bestaat uit de Basissubsidie, Zorguitvoeringen, Buitenconcerten en Presentatiesubsidie. De laatste is onderverdeeld in Presentatie 1 en Presentatie 2. Het totaal beschikbare budget voor 2017 was € 814.381.

6.2.1 Basissubsidie

Dit is een tegemoetkoming in de kosten van de artistieke leiding en de zaalhuur voor repetities. Basissubsidie is uitsluitend bestemd voor verenigingen die gekenmerkt worden als vrijwilligersorganisaties en bedoeld ter ondersteuning van amateurkunstbeoefening in groepsverband. Op initiatief van de groep wordt een ruimte gehuurd voor repetities en een professional voor het leiden van die repetities. De leden/deelnemers betalen contributie aan de vereniging. Bij deze subsidie wordt maximaal 50% van de kosten vergoed tot een maximumbedrag van € 1.800 voor de zaalhuur en € 2.250 voor de artistieke leiding. Eenmaal per jaar kan deze basissubsidie aangevraagd worden over het voorafgaande jaar.

Er waren in totaal 143 aanvragen voor basissubsidie in 2017. Het totaal aangevraagde bedrag was € 427.648 en overschreed daarmee ruimschoots het beschikbare

budget van € 313.000. Toepassing van een evenredige korting van 26% was daarom noodzakelijk.

6.2.2 Zorguitvoeringen en buitenconcerten

CultuurSchakel subsidieert per jaar maximaal 100 zorguitvoeringen, dit zijn amateurkunstoptrédens die plaatsvinden in een zorginstelling.

Per aanvrager zijn twee optredens per kalenderjaar subsidiabel voor € 200 per optreden. In het jaar 2017 zijn er 60 zorguitvoeringen aangevraagd.

Daarnaast kunnen instrumentale gezelschappen voor de zogenaamde buitenconcerten in aanmerking komen. De subsidie hiervoor bedraagt € 360 per optreden, met een maximum van vier buitenconcerten per gezelschap. Per kalenderjaar worden er maximaal 100 buitenconcerten toegekend. In 2017 zijn 82 buitenconcerten aangevraagd.

6.2.3 Presentatiesubsidie

Presentatiesubsidie 1 is een bijdrage in de eenmalige kosten voor een amateurkunst-podiumuitvoering. De voorwaarden om in aanmerking te komen voor deze vorm van subsidie zijn laagdrempelig: de aanvrager is een Haagse vereniging of stichting, de uitvoering moet openbaar zijn en er moet recette geheven worden. Er mogen uitsluitend kosten worden opgevoerd die betrekking hebben op de voorstelling. Van het tekort draagt CultuurSchakel maximaal 75% bij. De aanvrager moet dus minstens 25% zelf financieren. Daarnaast is deze subsidie nooit hoger dan eenmaal de recette. Dit resulteert in een voorlopige toekenning, waarvan de aanvrager 50% als voorschot mag opvragen. Voor 2017 zijn er in totaal 123 aanvragen gedaan voor presentatiesubsidie 1. Deze zijn allemaal gehonoreerd voor een totaalbedrag van € 318.957.

Voor uitvoeringen die niet aan bovenstaande eisen voldoen (bv als er geen recette is), is de presentatiesubsidie 2 in het leven geroepen. Ook voor grote, multidisciplinaire, vernieuwende of bijzondere projecten, eventueel in combinatie met workshops of masterclasses, kan een aanvraag gedaan worden voor deze subsidievorm. De aanvraag voor deze vorm is minder eenvoudig dan die voor de presentatiesubsidie 1. De aanvrager moet een projectplan indienen waarin uitgebreid onderbouwd wordt waarom subsidie gerechtvaardigd is voor deze uitvoering of dit festival. De projectplannen worden beoordeeld door een externe vijf-koppige commissie, die zich drie keer per jaar buigt over de ingediende plannen.

De aanvragen worden beoordeeld op diverse criteria. Een belangrijke voorwaarde is dat de deelnemende amateur er 'beter' van moet worden en dat er een goed artistiek concept aan de uitvoering ten grondslag ligt. Andere criteria zijn: Is het toegankelijk voor een groot publiek? Wordt er voldoende gedaan aan werving en begeleiding van de amateurs? Is het plan voorzien van een heldere begroting en dekkingsplan? Heeft de aanvraag een realistische planning? Al deze zaken worden besproken tijdens de commissievergadering, wat resulteert in een advies aan de directeur van CultuurSchakel. De directeur neemt het uiteindelijke besluit over het wel of niet toekennen van een projectsubsidie. Alle aanvragers krijgen een schriftelijk gemotiveerde beoordeling. Van deadline tot besluit neemt de gehele procedure ongeveer tien weken in beslag.

De beoordelingscommissie bestond in 2017 uit Jeroen Kunstman (voorzitter), Aart de Groot, Jolanda Keurentjes, Sonja Rinkel en Ferdy Karto.

Voor 2017 zijn er in totaal 43 aanvragen gedaan voor presentatiesubsidie 2. Van deze 43 zijn er uiteindelijk 24 gehonoreerd voor een bedrag van € 180.180. In 2017 waren er drie indieningstermijnen voor de presentatiesubsidies. Per aanvrager mogen er twee subsidies

per kalenderjaar aangevraagd worden. Na de uitvoering dient de aanvrager binnen drie maanden de afrekening te sturen. Op basis van de realisatie wordt het tekort en de definitieve hoogte van het subsidiebedrag vastgesteld. Voor presentatiesubsidie 1 en 2 samen was er voor elke ronde een budget van € 145.000 beschikbaar.

Omdat er overlap is in de kalenderjaren zijn de aangevraagde bedragen als volgt:

Ronde september 2016 <i>(voor aanvragen 2017)</i>	€ 137.311
Ronde januari 2017	€ 134.408
Ronde mei 2017	€ 176.652
Ronde september 2017	€ 48.266

Mede door vrijval uit eerdere tranches was het niet nodig een korting toe te passen op de toegekende bedragen.

Ten opzichte van 2016 zijn er geen grote verschuivingen.

	Basis	Presentatie 1	Presentatie 2	Zorguitvoering	Buitenconcert
Theater	19	30	1	3	
Muziek	116	74	9	57	82
Dans	8	4	1		
Mengvorm		15	13		
Totaal	143	123	24	60	82

Verleende subsidies in 2017

Bedragen (per 31 december)	Aangevraagd 2017	Voorlopige toekenning 2017	Definitieve toekenning 2017	Nog af te rekenen 2017
Basissubsidie	€ 427.648	€ 316.460	€ 316.460	€ 0
Presentatiesubsidie 1*	€ 318.957	€ 318.957	€ 159.319	€ 119.588
Presentatiesubsidie 2*	€ 226.538	€ 180.180	€ 111.015	€ 59.043
Zorguitvoeringen	€ 12.000	€ 12.000	€ 11.600	€400
Buitenconcerten	€ 29.520	€ 29.520	€ 28.080	€ 360

Aangevraagde en toegekende subsidies 2017

* De presentaties die plaatsvinden in het laatste kwartaal worden doorgaans in het eerste kwartaal van het jaar erop afgerekend.

Doordat de realisatie soms afwijkt van de ingediende begrotingen ontstaan er verschillen tussen de voorlopige en definitieve toekenningen.

Deze bedragen worden toegevoegd aan het budget voor volgend jaar.

6.2.4 Bezwaarcommissie

Elke aanvrager heeft het recht om in beroep te gaan tegen de genomen beslissing. In eerste instantie wordt er gekeken of het probleem opgelost kan worden in overleg met medewerkers van CultuurSchakel en degene die het bezwaar heeft ingediend. Als dit niet tot een oplossing leidt, gaat het bezwaar naar de onafhankelijke Bezwaarcommissie, bestaande uit Abe van der Werff (voorzitter), Annet Schipper en Eveline Asselbergs.

In 2017 zijn er twee bezwaren ingediend bij CultuurSchakel, die allebei in overleg zijn opgelost.

6.3 Overige activiteiten Subsidieloket

In samenwerking met Fonds 1818 organiseerden wij twee workshops Fondsenwerving. Beide workshops waren snel volgeboekt: in totaal hebben we zo'n 40 personen voorlichting kunnen geven over het aanvragen van fondsen en subsidies.

6.4 Pilot Geld voor je kunst!

In juni 2017 is de nieuwe subsidieregeling *Geld voor je kunst!* gestart. Doel hiervan is dat de activiteiten waarvoor subsidie wordt aangevraagd, een betere afspiegeling zijn van de activiteiten van de bewoners van Den Haag. Uit onderzoek blijkt dat 25% van de stichtingen en

verenigingen die CultuurSchakel al op andere manieren kennen, niet weten van het bestaan van het Subsidieloket. Daarnaast zien wij dat de aanvragers van de afgelopen jaren weinig divers zijn qua culturele achtergrond of leeftijd. Van onze adviseurs cultuurparticipatie en medewerkers Subsidieloket kregen we terug dat potentiële aanvragers terugschrikken van de aanvraagprocedure voor subsidie, omdat die best wat vraagt als het gaat om het formuleren van een projectplan of begroting. Ook zijn de artistieke eisen waaraan een plan door de commissie wordt getoetst hoog. Hierdoor vallen projecten die eerder een maatschappelijk dan een artistiek hoogstaand karakter hebben buiten de boot. Daarnaast zijn er voorwaarden aan de huidige subsidieregeling verbonden, waaraan minder georganiseerde initiatieven moeilijk kunnen voldoen.

Naar aanleiding hiervan dienden we bij de gemeente Den Haag een plan in om nieuwe doelgroepen te bereiken. Daaropvolgend heeft de gemeente ons € 200.000 toegekend voor de pilot *Geld voor je kunst!*, die zal lopen tot en met december 2018. Het doel is dat eind 2018 10% nieuwe aanvragers subsidie van CultuurSchakel ontvangen. Om dit te realiseren hebben we hiervoor in juli een aparte projectleider en een ondersteunende medewerker aangetrokken.

Inrichting van de regeling

Ter voorbereiding op deze regeling vonden er verschillende gesprekken plaats met de adviseurs cultuurparticipatie en de medewerkers van het Subsidieloket. Hieruit kwam naar voren dat het aanvraagproces zo duidelijk en eenvoudig mogelijk moest worden opgezet. Subsidie aanvragen is voor veel initiatieven en particulieren vaak een tijdrovend en ingewikkeld proces. Er is daarom gekozen voor een kort, eenvoudig online aanmeldformulier op de website. De subsidie gaat om kleine bedragen tot maximaal € 1.500. De regeling heeft andere voorwaarden dan de reguliere subsidievormen. Niet alleen stichtingen en verenigingen kunnen aanvragen, maar ook particulieren. Als degenen die zich aanmelden aan de eisen voldoen, worden zij kort hierna uitgenodigd voor een pitchbijeenkomst. Op deze manier hoeft men geen ingewikkelde projectplannen of begrotingen te schrijven en kan men mondeling het project toelichten. Binnen een week hoort men of de aangevraagde subsidie toegekend wordt. De gehonoreerde initiatieven leveren na afloop een afrekening en beeldmateriaal aan.

Promotie

In de communicatie was het belangrijkste om te laten zien dat geld aanvragen via deze regeling gemakkelijk en snel gaat. Daarvoor is onder andere een animatiefilmpje ontwikkeld die op een simpele wijze in beeld brengt hoe het werkt. Zie meer over de promotie van *Geld voor je kunst!* in het hoofdstuk over de afdeling Marketing & Communicatie (hoofdstuk 7).

Naast het animatiefilmpje zijn ansichtkaarten ontwikkeld die de adviseurs cultuurparticipatie in hun netwerk verspreiden en meenemen naar evenementen en overleggen. Tijdens de *Goed voor Elkaar Festivals*, het Cultuurcafé Scheveningen en het Ooievaars Kunst & Cultuurfestival heeft het projectteam de ansichtkaarten uitgedeeld aan de bezoekers en inhoudelijk verteld over deze regeling. De festivals zijn gekozen aan de hand van de beoogde doelgroep, om diversiteit in elk opzicht aan te trekken.

Voortgang

Op 1 november 2017 gaf wethouder Joris Wijsmuller de aftrap voor de nieuwe subsidievorm en vond de eerste *Geld voor je kunst!*-bijeenkomst plaats. Acht aanvragers presenteerden hun idee voor de driekoppige jury en de wethouder. De initiatieven varieerden van een talentenshow in Laak, een mail-art tentoonstelling en een (vrijtijds)theatervoorstelling. Vooraf werd met de aanvragers contact opgenomen om hen te begeleiden bij het indienen en pitchen van hun plan. Het niveau van de aanvragen wordt hierdoor vergroot. Het mondeling toelichten van hun activiteit heeft een meerwaarde voor de aanvragers. Het proces voelt persoonlijker en er is ruimte voor een dialoog met de jury.

De aanvragers waren divers in discipline, leeftijd en culturele achtergrond. Geen van de aanvragers had eerder subsidie aangevraagd bij CultuurSchakel. Sommige aanvragers hebben wel ervaring met activiteiten organiseren, maar hebben nog geen georganiseerde rechtsvorm. De aanvragers kwamen voornamelijk in contact met CultuurSchakel door de inspanningen van de adviseurs cultuurparticipatie en cultuurcoaches.

De juryleden, bestaande uit professionals uit de culturele sector en mensen met een passie voor cultuur, zijn voorgedragen door de afdeling Cultuurparticipatie. Samen met de directeur-bestuurder van CultuurSchakel is er een poule van juryleden samengesteld, waarbij gelet is op diversiteit in discipline, leeftijd en culturele achtergrond. De juryleden zijn vooraf geïnformeerd over de regeling en ontvingen een briefing. De juryleden bij de eerste bijeenkomst waren Lionel Grauwde (Level Up), Joeri Gordijn (3voor12) en Wai-Kin Chung (Stichting New Chinatown).

Van de acht initiatieven is er aan zes subsidie toegekend.

In 2018 volgen nog minimaal zeven *Geld voor je kunst!*-bijeenkomsten en maken nog eens 48 initiatieven kans op subsidie. Nadat de aanvragers de afrekening hebben ingediend, ontvangen zij een enquête over het verloop van dit traject. Aan het eind van de pilot kan er meer gezegd worden over het succes van de regeling en bijvoorbeeld de diversiteit van de aanvragen en aanvragers.

6.5 Terug- en vooruitblik

Subsidie is voor veel Haagse verenigingen en culturele initiatieven onmisbaar voor hun voortbestaan, voor het geven van voorstellingen en de totstandkoming van projecten. Dankzij de subsidieregeling kent kunst en cultuur in de vrije tijd een stevige basis in Den Haag en participeren veel Hagenaars. Zo verleende CultuurSchakel in 2017 subsidie aan 432 Haagse verenigingen en initiatiefnemers. Mede door de herziening van de regeling hebben we dit jaar minder kortingen moeten toepassen.

Het begrijpen van een regeling en het invullen van aanvraagformulieren is voor sommige aanvragers lastig. In 2018 versimpelen we alle aanvraagformulieren en doen we een redactieslag op de regeling, zodat deze nog begrijpelijker zal zijn. Ook passen we de informatie op de website aan.

Eind 2017 is gestart met een inventarisatie van mogelijkheden voor verdere digitalisering en een versimpeling van het aanvraag- en afrekenproces. In februari 2018 onderzoeken we bij de huidige subsidiënten hoe zij aankijken tegen verdere digitalisering en tegen de huidige werkwijze. Dit onderzoek herhalen wij jaarlijks.

Naast het digitaliseren van aanvragen en afrekeningen maken we in 2018 ook een verbeterslag met de informatie op de website. Zo moet het digitale Subsidieloket inspireren, motiveren, enthousiasmeren en informeren. Het gebruiksgemak staat daarbij voorop. Ook gaan wij contacten aan met andere fondsen, zodat een link naar het Subsidieloket op websites van andere fondsen zichtbaar is en wij beter vindbaar zullen zijn.

Hoofdstuk 7 Resultaten Marketing & Communicatie

7.1 Inleiding

De afdeling Marketing & Communicatie (M&C) bestond in 2017 uit vier medewerkers en (vanaf april) een teamleider. De afdeling is hiermee (tijdelijk) gegroeid, vooral om een nieuwe website te kunnen realiseren en tegelijkertijd de verschillende afdelingen en activiteiten van CultuurSchakel met advies en middelen te blijven ondersteunen. De komst van een teamleider als meewerkend voorman was nodig om te zorgen voor overzicht van en samenhang tussen de werkzaamheden van alle teamleden en bewaking van de grote lijnen. De afdeling Cultuurparticipatie, het Expertisecentrum Cultuuronderwijs, het Subsidieloket en het project COH hebben elk hun eigen eerste aanspreekpunt binnen de afdeling M&C. Daarnaast zijn de projecten verdeeld en heeft iedere M&C-medewerker zijn eigen expertise, zoals contentcreatie, vormgeving, SEO (Search Engine Optimization) en websiteontwikkeling.

De afdeling is van februari t/m juni versterkt door een HBO-stagiair Communicatie, die met name ondersteunde bij de evenementen iktoon en People Stage Parkpop. Daarnaast deed deze stagiair onderzoek naar de waarden van Haagse culturele verenigingen en stichtingen die in aanmerking komen voor een subsidie. Hieruit volgde het advies om de communicatie over het Subsidieloket beter te laten aansluiten op deze waarden, door onder andere een duidelijk instructiefilmpje en aansprekende voorbeelden te gebruiken over de subsidiemogelijkheden. Dit is opgepakt bij *Geld voor je kunst!*.

Prioriteit voor de afdeling in 2017 was de van de bouw van een nieuwe website. Daarnaast is geïnvesteerd in een doorontwikkeling van onze digitale communicatie (social media en nieuwsbrieven), is flink ingezet op de communicatie rondom COH, is een nieuwe editie van Vonk opgeleverd, is de communicatie opgezet voor *Geld voor je kunst!* en is er nauw samengewerkt met de afdeling Cultuurparticipatie om diverse projecten en evenementen zichtbaar te maken.

7.2 Resultaten en middelen

7.2.1 Online communicatie

Website

De website is een belangrijk middel om in contact te komen met de doelgroepen. Vrijtijdskunstenaars vinden op onze website informatie over subsidies, advies, locatieverhuur, culturele verenigingen en cursusaanbieders. Inwoners van Den Haag vinden er informatie over cultureel aanbod. Scholen vinden er informatie over advies, ondersteuning en deskundigheidsbevordering op het gebied van cultuuronderwijs en een overzicht van cultureel onderwijsaanbod in Den Haag. Daarnaast biedt de website culturele aanbieders een platform om zich als aanbieder zichtbaar te maken aan de stad en kan subsidie worden aangevraagd.

In 2017 heeft CultuurSchakel een nieuwe website laten bouwen door het bureau Guilty People. Het cms (contentmanagementsysteem) van de oude website was verouderd en bood bijvoorbeeld geen ruimte om alle COH-leerlijnen te plaatsen. Ook het Subsidieloket, een belangrijk onderdeel van CultuurSchakel, was slecht vindbaar en onderbelicht op de oude website. Daarnaast wilden wij een website die inspireert en bovenal goed aansluit bij de wensen en verwachtingen van de bezoeker. Dit traject startte met het inventariseren van alle wensen en eisen, waarbij collega's intensief meedachten en -werkten.

De nieuwe website is gebruiksvriendelijker, visueel rustiger, inspirerender en heeft een duidelijkere indeling per doelgroep. Zo is de homepage opgedeeld in vijf sub-homepages:

- Schooltijd – voor scholen
- Schooltijd – voor aanbieders
- Vrije tijd – voor deelnemers
- Vrije tijd – voor aanbieders
- Subsidieloket

Hierdoor is met name het Subsidieloket veel zichtbaarder geworden en kan de bezoeker van de site in één oogopslag zien waar hij voor welk onderdeel naartoe moet.

Een andere grote verbetering is dat de COH-leerlijnen geïntegreerd zijn in de website. Bovendien zijn de leerlijnen en het COH-aanbod nu ook te filteren en heeft ieder COH-project een eigen pagina waarop al het lesmateriaal, gerelateerd aanbod en een passende Kunstenaar in de klas te vinden zijn.

Ten opzichte van 2016 is het websitebezoek toegenomen met 9%. Het aantal aanbieders op de website is dit jaar in totaal gegroeid met 43%.

In 2018 gaan we verder met de doorontwikkeling van de website, waarbij we onderzoeken hoe we het proces van subsidie aanvragen verder kunnen digitaliseren (door o.a. online aanvragen en de status van aanvragen te tonen). Daarnaast onderzoeken we hoe we de werkwijze van het plannen van het Vonk-aanbod geheel kunnen integreren in de website en hoe we samen met de aanbieders het aanbod aan kunst en cultuur onder schooltijd en in de vrije tijd actueel en goed vindbaar houden.

Digitale nieuwsbrieven/mailings

Op de website van CultuurSchakel kunnen bezoekers actief aangeven wanneer zij op de hoogte willen worden gehouden van nieuws. Zij kunnen hier nog een keuze maken: nieuws over kunst en cultuur in de vrije tijd of nieuws over kunst en cultuur onder schooltijd. We verzenden maandelijks twee verschillende nieuwsbrieven. De nieuwsbrieven bevatten korte nieuwsitems met altijd een verwijzing naar meer informatie op onze website en zorgen daarmee voor extra traffic naar onze site.

In 2017 verscheen de nieuwsbrief 'Kunst & cultuur in de vrije tijd' acht keer. Daarnaast verscheen - naar aanleiding van het Internationale Congres Age Friendly City - een nieuwsbriefspecial Ouderenparticipatie. Ook is tijdens iktoon in juni vier keer een iktoon Den Haag-nieuwsbrief verzonden naar de abonnees op de nieuwsbrief 'Kunst & cultuur in de vrije tijd'.

De nieuwsbrief 'Kunst & cultuur onder schooltijd' verscheen zeven keer en naar aanleiding van de Haagse Cultuuronderwijs Dag 2017 is een nieuwsbriefspecial uitgebracht.

De nieuwsbrief Cultuuronderwijs op zijn Haags is in 2017 gestopt. Deze nieuwsbrief was gericht op de betrokkenen bij de ontwikkeling van COH. Nu de ontwikkelfase van het project is afgerond, is deze nieuwsbrief overbodig geworden. Uiteraard communiceren wij wel nieuws over COH in de nieuwsbrief 'Kunst & cultuur onder schooltijd'. In 2018 onderzoeken we of voor fase 2 van COH een aparte nieuwsbrief weer zinvol is, om scholen en culturele instellingen die werken met COH op de hoogte te houden van alle ontwikkelingen en elkaar te inspireren. We zien het aantal abonnees op de nieuwsbrieven gestaag groeien. Dat komt onder andere doordat we de nieuwsbrieven promoten via social media. De adviseurs cultuurparticipatie en cultuurcoaches promoten de nieuwsbrieven ook in hun persoonlijke gesprekken. De nieuwsbrieven worden vrij goed geopend (openingspercentage vrije tijd tussen 30 en 35%, schooltijd tussen 35 en 38%) en het aantal clicks per nieuwsbrief ligt rond de 100 (zowel voor vrije tijd als voor schooltijd).

Social media

CultuurSchakel is actief op social media met doel de naamsbekendheid te vergroten, traffic naar de website te genereren, deelname aan onze activiteiten vergroten, een autoriteit te zijn op het gebied van kunst en cultuur in Den Haag en meer subsidieaanvragen te genereren. Wij zijn actief op Facebook en Twitter. Op Twitter plaatsen we vooral berichten die meer business-to-business gerelateerd zijn, zoals nieuws, scholing voor organisaties, beleidsontwikkelingen en opinies. Er zijn twee Facebookaccounts: het CultuurSchakel-account waar we berichten over kunst en cultuur in de vrije tijd en over subsidiemogelijkheden plaatsen en het Cultuuronderwijs op zijn Haags-account waar we berichten plaatsen over cultuuronderwijs (en met name Cultuuronderwijs op zijn Haags). Daarnaast was er speciaal account voor de promotie van People Stage Parkpop en een account voor de promotie van iktoon Den Haag.

Het aantal volgers op de social media van CultuurSchakel is ook in 2017 fors gegroeid. Met name Facebook is ingezet om Haagse amateurkunstenaars en aanbieders naar de website te trekken. Dagelijks wordt een profiel, activiteit, cursus of culturele locatie gepost op Facebook, met verwijzing naar het item op de website.

Vanaf najaar 2017 zijn we actief gaan adverteren op Facebook. We hebben drie advertenties geplaatst (twee keer voor *Geld voor je kunst!* en eenmaal voor de workshop Cultureel ondernemen). Het totale bereik van deze drie advertenties was 8.167 personen.

Door te adverteren op Facebook en per bericht de doelgroep te bepalen, kunnen we heel gericht zorgen dat we verschillende Haagse groepen bereiken en daarmee de diversiteit van ons netwerk vergroten. In 2018 willen we dit nog verder uitbouwen.

Daarnaast was er een Facebookcampagne op de COH-Facebookpagina om extra betrokkenheid en bekendheid te genereren voor de Haagse Ladekast. Via vier betaalde advertenties zijn vier berichten extra uitgelicht om gebruikers van Facebook te bereiken. De totale campagne zorgde voor een bereik van 11.391 personen en een toename in het aantal paginavolgers.

In 2018 willen we ook Instagram en LinkedIn actief inzetten om meer jongeren en professionals te bereiken.

	2016	2017	Stijging
Bezoekers website	46.106	50.227	9%
Aanbieders op website	391	558	43%
Aanbieders op CultureleKaartDenHaag.nl	746	881	18%
Facebook CultuurSchakel volgers	1.090	1.522	40%
Facebook COH volgers	279	431	55%
Twitter volgers	1.656	1.756	6%
Abonnees nieuwsbrief Amateurkunst	1.200	1.444	20%
Abonnees nieuwsbrief Cultuuronderwijs	669	761	14%
Bereik Facebookadvertenties		19.558	

Bereikcijfers 2016 en 2017

7.2.2 Evenementen

M&C heeft een adviserende, faciliterende en soms ook uitvoerende rol met betrekking tot middelen voor en promotie van evenementen. Het gaat meestal om on- en offline communicatie en promotie, advies op in te zetten middelen en inrichting van een eventuele stand/kraam. Bij grote evenementen zoals de Haagse Cultuuronderwijs Dag, People Stage Parkpop en het UIT Festival Den Haag maken één of meerdere M&C-medewerkers vanaf het begin deel uit van het projectteam om samen te bepalen hoe het evenement in de markt wordt gezet. Zo hebben we bij People Stage Parkpop in 2017 gekozen om een eigen look & feel te creëren met een on- en offline campagne, waarbij we de winnaars van de talentenjachten en hun plek op People Stage zichtbaar maakten. Hiervoor zijn algemene filmpjes en filmpjes met de winnaars ontwikkeld en activatieflyers.

Bij iktoon ligt de projectleiding bij de afdeling M&C. Dit is een landelijke zichtbaarheids campagne voor kunst en cultuur in de vrije tijd, geïnitieerd door het LKCA. CultuurSchakel is iktoon-coördinator in Den Haag. Waar we voorgaande jaren ook zelf evenementen en activiteiten organiseerden en initieerden, hebben we dit jaar nóg meer ingezet op het zichtbaar maken van dat wat er al gebeurt in de maand juni.

In 2017 hebben we onze rol als iktoon-coördinator in Den Haag ingevuld door de volgende vijf speerpunten:

1. Achterban oproepen mee te doen met iktoon: door verzending van vijf iktoon nieuwsbrieven naar ruim 1.150 ontvangers en de inzet van social media, met meer dan 10.000 weergaven in de maand juni.
2. Als opening van iktoon organiseerden we een *mannequin challenge* op Den Haag CS. Met een groep van zo'n 50 vrijetijdskunstenaars stonden we 1 juni letterlijk stil bij Haagse kunst en cultuur in de vrije tijd. Hierbij hebben we nauw samengewerkt met de landelijke iktoon-organisatie. Het Facebookfilmpje over de mannequin challenge heeft bijna 4.000 mensen bereikt.

3. Mediapartnership met Den Haag FM: wekelijks hadden we een radio-item in de studio plus een item op locatie bij één van de vrijetijdskunstenaars uit ons netwerk en dagelijks werden onze radiospotjes uitgezonden. Den Haag FM heeft de opening gefilmd en uitgezonden, evenals onze videoportretten. Ze waren ook aanwezig bij verschillende Haagse evenementen gerelateerd aan iktoon.

4. Online podium bieden door content creatie: we hebben twee videoportretten en acht interviews met daarbij fotoreportages gemaakt van vrijetijdskunstenaars. Deze portretten werden erg goed gewaardeerd en bieden ons netwerk een vorm van waardering/beloning die ook bruikbaar blijft in onze communicatie.

5. Naast het online podium hebben we ook fysieke podia geboden tijdens iktoon door het programmeren van vrijetijdskunstenaars op ShoppingNight Den Haag en People Stage Parkpop.

7.2.3 Geld voor je kunst!

In de communicatie over *Geld voor je kunst!* was het belangrijkste om te laten zien dat geld aanvragen via deze regeling gemakkelijk en snel gaat. Zoals vermeld bij het Subsidieloket in hoofdstuk 6 is een animatiefilmpje over de werkwijze ontwikkeld, die is uitgezet via de nieuwsbrief 'Kunst & cultuur in de vrije tijd', Facebook en Twitter en er is ook gericht geadverteerd op Facebook en Google om een jongere diverse doelgroep te bereiken. In 2018 zal dit vaker gebeuren, ook per stadsdeel. Ook de gemeente Den Haag heeft via haar kanalen de subsidieregeling bekend gemaakt en Den Haag FM heeft er aandacht aan besteed. Naast het animatiefilmpje zijn ansichtkaarten ontwikkeld die de adviseurs cultuurparticipatie in hun netwerk verspreiden en meenemen naar evenementen. In 2018 willen we – aansluitend bij de aanbevelingen uit het onderzoek van onze stagiair – zichtbaar maken welke projecten subsidie hebben ontvangen en wat voor activiteiten dit waren.

7.2.4 Persberichten, free publicity en advertenties

In 2017 verstuurde CultuurSchakel zeven persberichten naar lokale dagbladen en online media.

De volgende items kregen media-aandacht in AD Den Haag, Posthoorn, Den Haag FM, LKCA Cultuurkrant en RTV Discus en via diverse berichten op websites zoals Den Haag FM, Den Haag.nl, de Weekkrant:

- Get On Stage (talentontwikkeling voor Haagse jongeren i.s.m. Musicon)
- People Stage Parkpop
- iktoon, diverse onderdelen
- Beste Singer-Songwiter Den Haag
- Activiteitengids Kunst & Cultuur voor Haagse 55-plussers
- Geld voor je kunst!
- CultuurSchakel @UIT Festival Den Haag

CultuurSchakel is veelvuldig vermeld op flyers, posters en in programmaboekjes van groepen en verenigingen die subsidie ontvingen en van evenementen waaraan CultuurSchakel een bijdrage leverde. Daarnaast is er een nauwe samenwerking met de Ooievaarspas, waardoor wij in iedere Ooievaarsnieuwsbrief (digitaal en print: oplage ca. 55.000) een pagina vullen met een interview en foto's van een Ooievaarspashouder of -aanbieder op het gebied van kunst en cultuur.

Ter promotie van iktoon was er in mei/juni een advertentiecampaagne op Den Haag FM (radio en televisie). In 2017 hebben we geen 'papieren' advertenties geplaatst, maar zijn we actiever gaan adverteren op Facebook, omdat we daar onze doelgroepen gericht bereiken.

CultuurSchakel publiceerde ook enkele opiniestukken en reacties op nieuwsartikelen via haar eigen kanalen en social media. Verschillende artikelen kregen (landelijke) aandacht:

- Verzoek aan de minister: Heel graag een masterplan voor culturele diversiteit! (in samenwerking met LKCA).
- Reactie CultuurSchakel op rapport Onderwijsinspectie 'In 1996 tekenden kinderen mooi er dan nu' (opgepakt door AD Haagsche Courant met een uitgebreid artikel).

- Reactie op nieuwsbericht 'Scholieren verplicht naar Rijksmuseum'
- Gezamenlijk artikel met Mocca en KCR: 'Veldwerk in de stad: hoe drie kenniscentra voor cultuuronderwijs te werk gaan'.

7.2.5 Overige middelen

De volgende middelen zijn door de afdeling M&C in 2017 opgeleverd:

Algemeen

- Jaarverslag 2016
- Infographic jaarverslag 2016
- Linnen tasjes 'Kunst prikkelt'

Vrije tijd

- Geüpdatete herdruk brochure Kunst & cultuur in de vrije tijd
- Activatieflyers Flyers People Stage Parkpop 2017 als onderdeel van Facebook-campagne
- Programmaflyers People Stage Parkpop
- Zeven videoportretten van bevlogen amateurkunstenaars waarmee we de diversiteit binnen Haagse kunst & cultuur in de vrije tijd zichtbaar maken
- Acht interviews met fotoseries met bevlogen amateurkunstenaars
- Twee interviews met amateurkunstenaars in de Ooievaarspasnieuwsbrief
- Vier roll-up-banners kunst & cultuur vrije tijd algemeen
- Activiteitengids kunst & cultuur voor Haagse 55-plussers
- Geüpdatete herdruk acht papieren Stadsdeelkaarten 'Cultuur in ...'

Subsidieloket

- Promotiekaarten *Geld voor je kunst!*
- Roll-up banners *Geld voor je kunst!*
- Animatiefilmpje *Geld voor je kunst!*

Schooltijd

Vonk - Brochure Cultuurbezoeken Haagse basisscholen 2017/2018

Cultuuronderwijs op zijn Haags

- Twaalf (animatie)thema's: Identiteit, Verhalen en Utopie
- Brochure Kunstenaar in de klas
- Vernieuwde brochure Cultuuronderwijs op zijn Haags
- Interactieve animatie 'landkaart' Cultuuronderwijs op zijn Haags
- 128 illustraties voor alle COH-projecten en vier campagnebeelden van de thema's
- Flyer over het online gebruikersplatform COH
- 25 filmpjes en verschillende illustraties voor zeven verschillende toolboxen
- Danskaartjes met een handleiding behorende bij de toolbox Dans

- Kostuum Haagse Ladekast
- Hand-out over het creatief proces
- 32 projectsamenvattingen (print en digitaal)

Intern

We hebben zeven interne nieuwsbrieven verzonden naar alle medewerkers, met iedere keer een variant voor de leden van de Raad van Toezicht.

Hoofdstuk 8

Personele zaken

8.1 Algemene cijfers

Op 31 december 2017 waren er 38 medewerkers in loondienst, in totaal 27,88 fte, waarvan 5,5 fte voor COH. Dit is een lichte stijging ten opzichte van 2016 (+ 2,67 fte). Deze stijging wordt veroorzaakt door extra subsidies, tijdelijke projecten of werkzaamheden en vervanging van langdurig arbeidsongeschikten. In december was de formatie van de afdeling COH in werkelijkheid iets hoger, (+0,83). Dit had te maken overlap wegens aankomende vertrek van medewerkers en het inwerken van nieuwe medewerkers. Deze extra formatie is buiten alle overige getallen gehouden.

In 2017 kwamen 10 medewerkers in dienst (inclusief COH) en verlieten 5 medewerkers de organisatie. De in- en uitstroom is hoger dan gemiddeld in de dienstverlenende sector. Enige personeelsmobiliteit is echter welkom na enkele jaren van betrekkelijke stilstand op dit terrein. De uitstroomredenen geven geen aanleiding tot bijsturing. De gemiddelde leeftijd is gedaald naar 47,2 jaar tegenover 49,8 in 2016. Landelijk ligt het gemiddelde op 41,4 jaar. Binnen de sector laten enkele steekproeven zien dat de gemiddelde leeftijd bij andere kunstinstellingen rond de 50 jaar ligt.

8.2 Verzuim

Het ziekteverzuimpercentage bedroeg over heel 2017 7,9%. De gemiddelde duur van een ziekmelding was 8 dagen. Hoewel de meldingsfrequentie nog aan de hoge kant is, is deze in vergelijking met 2016 van 2,9 naar 1,58 gedaald. Het percentage is gestegen, wat veroorzaakt werd door langdurig verzuim met slecht beïnvloedbare oorzaken. Het verzuim kreeg in 2017 in het laatste kwartaal veel aandacht: er zijn drie medewerkersbijeenkomsten georganiseerd. Het primaire doel van deze bijeenkomsten was om bewustwording te creëren van het verzuimgedrag en om input van medewerkers te vragen over mogelijke, door de werkgever beïnvloedbare, verzuimoorzaken. De resultaten zijn teruggekoppeld aan de medewerkers. Een aantal zaken die uit deze bijeenkomsten naar voren gekomen zijn, zullen in 2018 verder uitgewerkt worden, via onder andere een medewerkers-tevredenheidsonderzoek. De medewerkersbrochure is bijgesteld; met name de ziekmeldingsprocedure is aangescherpt.

8.3 Ongewenste omgangsvormen

De notitie ongewenste omgangsvormen is in 2017 voltooid en met instemming van de Personeelsvertegenwoordiging (PVT) vastgesteld. De notitie is inmiddels beschikbaar voor personeel. Zodra er een vertrouwenspersoon bekend is, wordt deze notitie nogmaals actief onder de aandacht gebracht van het personeel.

8.4 Arbeidsomstandigheden

- Het BHV-handboek is in overleg met de verhuurder van het pand bijgesteld en afgerond. De PVT heeft ingestemd met het handboek.
- Het plan van aanpak uit de Risico-Inventarisatie en Evaluatie is geëvalueerd en kreeg een update.
- Er is een start gemaakt met het ontwerpen van aantrekkelijker werkruimtes.
- Het aantal werkplekken is uitgebreid om de onrustige werksituatie in de flexruimte te verbeteren.
- Er is een grotere vergaderzaal permanent bij gehuurd.
- Er zijn een aantal verstelbare bureaus aangeschaft die ook tot stahoogte kunnen reiken. Tevens zijn op de vaste werkplekken grotere beeldschermen aangeschaft.

8.5 Aangepaste regelingen

- De regeling voor reiskosten woon-werkverkeer en aanschaf van een fiets is aangepast.
- Het gebruik van het Individueel Keuze Budget zoals beschreven voor de gemeente Den Haag is vertaald voor CultuurSchakel.
- De vergoedingsregeling voor stagiairs is aangepast.
- De regeling Attenties bijzondere gebeurtenissen is aangepast.

8.6 Positie van zzp'ers

Zzp'ers worden bij CultuurSchakel vooral ingezet voor kortlopende trajecten bij COH. De activiteiten betreffen bijvoorbeeld het geven van trainingen of deelname aan werkgroepen. Ten aanzien van de betaling wordt de 'Fair Practice Code' in acht genomen. Zoals in de code is opgenomen, hanteert CultuurSchakel daarbij eerlijke en redelijke tarieven. Ook volgen we nauwlettend de ontwikkelingen van de wet DBA.

8.7 Opleidingen

In 2017 werden de volgende trainingen, conferenties en cursussen gevolgd:

Culturele diversiteit:

Alle medewerkers namen deel aan een inspiratiedag in het Filmhuis en zijn uitgenodigd voor een expositie in het fotomuseum. Daarnaast bezochten we met een deel van het personeel de voorstelling 'the Nation' van het Nationale Theater.

Individuele trainingen:

Op diverse onderwerpen werd 27 keer een voor die medewerker relevante bijeenkomst of training bijgewoond, waaronder de Summerschool van de KCR, bijeenkomsten van het LKCA, individuele coaching of intervisie, managementopleiding, psychologie, debatteren en diversiteit.

Groepsgewijze training en teambuilding:

- 6 personen namen deel aan een digitaal ontwerptraining 'Indesign'.
- Het voltallige team van adviseurs cultuurparticipatie nam deel aan deskundigheidsbevordering door Marcoting.

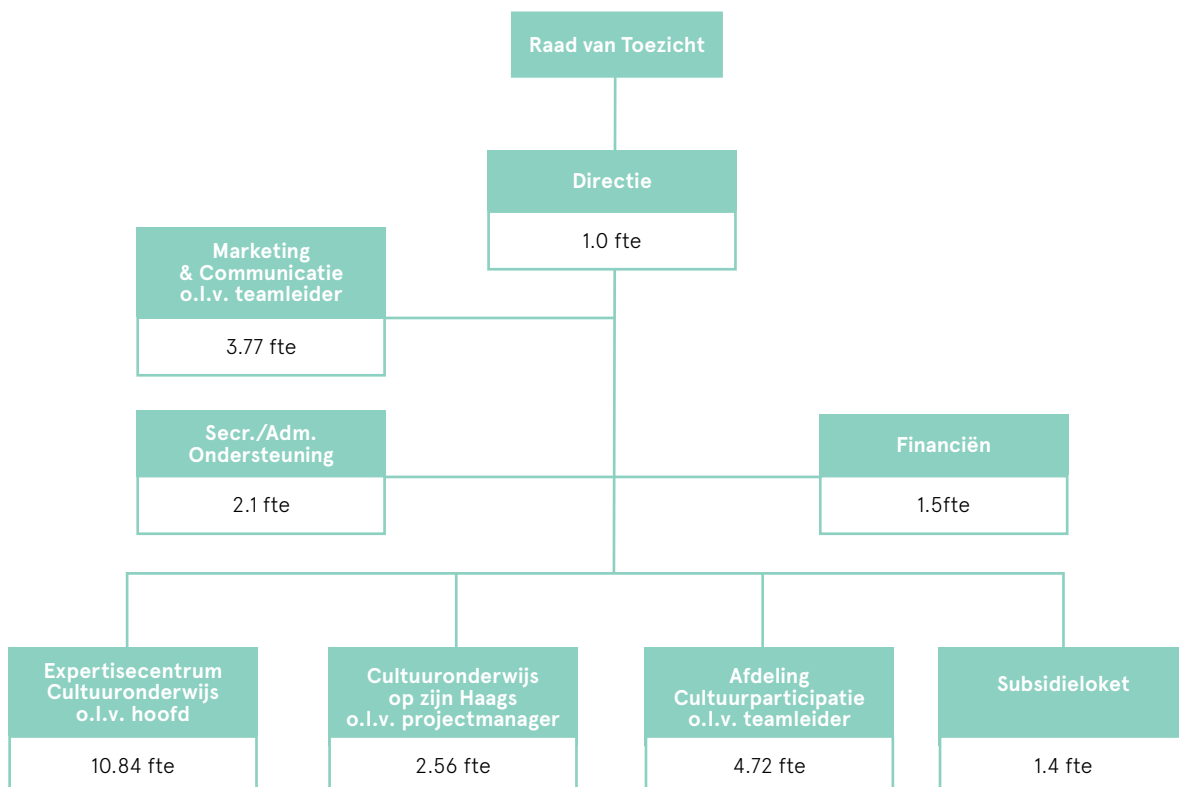
- Het voltallige team van adviseurs cultuurparticipatie nam deel aan een inspiratieworkshop.
- Alle cultuurcoaches namen deel aan een tweedaagse training gericht op deskundigheidsbevordering.

Overige scholing en training:

- Verschillende personen bezochten diverse conferenties of evenementen in het kader van hun functie, zoals een muziekdag, de Koninklijke Schouwburg, Spitz, het Paard van Troje, Festival Classique, ArtEZ, fondsenwerving en bijeenkomsten georganiseerd door de CultuurConnectie, LKCA en FCP.
- De personeelsadviseur en de directeur namen deel aan bijeenkomst over privacywetgeving.

8.8 Organogram

In onderstaand organogram zijn alleen de medewerkers in loondienst opgenomen op peildatum 31 december 2017. Zzp'ers en gedetacheerden zijn niet opgenomen.

8.9 Toelichting op het organogram

Van de totale formatie werd op peildatum 5,5 fte besteed aan COH. Dit is in het bovenstaande organogram niet verder uitgesplitst. In december was er sprake van overlap wegens inwerken. Deze 'overformatie' is niet meegenomen in het organogram. De inzet van zzp'ers en twee parttime gedetacheerden voor COH zijn niet in het organogram meegenomen.

Er is tijdelijke formatie ingezet voor het project *Geld voor je kunst!*. Dit betrof een zzp'er en een gedetacheerde medewerker; deze zijn niet opgenomen in het organogram.

De afdeling Marketing & Communicatie bestond in 2017 uit vier medewerkers (3,05 fte) en (vanaf april) een teamleider (0,72 fte).

Het Expertisecentrum Cultuuronderwijs bestond in 2017 uit 12 cultuurcoaches (8,84 fte), één planningscoördinator (1 fte) en één hoofd (1 fte), in totaal 10,84 fte.

De afdeling Cultuurparticipatie bestond in 2017 uit 7 medewerkers (4,16 fte) en een teamleider (0,56 fte).

Er waren in 2017 drie stagiairs: een stagiair voor Marketing en Communicatie en twee voor de afdeling Cultuurparticipatie.

8.10 Personeelsvertegenwoordiging

Overleggen

In 2017 waren er drie reguliere overleggen met de directeur-bestuurder. Voorafgaand hieraan vergaderde de PVT driemaal onderling. Daarbuiten waren er extra overleggen - zowel onderling als met de directeur-bestuurder - over onder andere het verzuimbeleid.

De onderlinge PVT-overleggen zijn openbaar. De verslagen van de (overleg)vergaderingen zijn voor alle medewerkers toegankelijk.

In het voorjaar volgden de directeur-bestuurder en PVT-leden een training op maat, ter optimalisering van de samenwerking. Naar aanleiding hiervan is onder andere besloten om, buiten de reguliere overlegvergaderingen, periodiek informeel bij elkaar te komen.

In 2017 is een nieuwsbrief naar alle medewerkers verzonden, met een overzicht van PVT-activiteiten, informatie zoals vergaderdata, bespreekpunten en een oproep voor kandidaten voor PVT-verkiezingen van 2018.

Zaken die in 2017 aan de orde zijn gekomen:

- Beleid ongewenste omgangsvormen
- Jaarrekening en jaarverslag 2016
- OR of PVT?
- Verkiezingen 2018
- Reorganisatie Prins27
- RI&E en BHV
- Vertrouwenspersoon
- Verzuimbeleid
- Werkplan 2018
- Werkruimte en huisvesting
- Wervings- en selectiebeleid

Hoofdstuk 9

Raad van Toezicht

9.1 Goedkeuring verslag

Het jaarverslag en de jaarrekening zijn uitgebracht door de directeur-bestuurder van de Stichting CultuurSchakel en besproken in de vergadering van de Raad op 9 april 2018. De accountant heeft op 9 april 2018 een goedkeurende verklaring bij de jaarrekening 2017 afgegeven. De Raad van Toezicht (RvT) heeft de jaarrekening en het jaarverslag over 2017 goedgekeurd, na kennisneming van de bevindingen van de accountant. De genoemde documenten geven voldoende inzicht in de inspanningen en activiteiten van Stichting CultuurSchakel in het verslagjaar. Deze passen binnen de doelstellingen van de stichting.

9.2 Verantwoording toezicht

De Stichting CultuurSchakel is op verzoek van de gemeente Den Haag, de subsidiegever, opgericht op 17 mei 2013. Het is haar taak om de realisatie van de gemeentelijke doelstellingen op het gebied van cultuuronderwijs en -participatie te ondersteunen en te bevorderen.

De RvT toetst de strategie, de financiële risicobeheersing en de opgedragen taken aan de statuten en de beleidsstukken van de gemeente Den Haag. De informatievoorziening over de inhoudelijke activiteiten van de stichting is inmiddels goed op orde. De bedrijfsprocessen en de administratieve organisatie van de stichting zijn op niveau, waarmee de RvT in staat is haar toezichtstaak uit te voeren.

Jaarlijks bespreekt de RvT de bevindingen vanuit de controle van de administratie en de jaarrekening met de accountant. Dit gesprek vond op 9 april 2018 plaats.

De RvT heeft besloten de Code Cultural Governance te hanteren volgens het principe 'pas toe of leg uit'. Wat betreft de naleving is een governance dossier aangelegd waarin is vastgelegd hoe we de code toepassen.

De leden van de RvT opereren onafhankelijk van de stichting. Er is in 2017 geen sprake van tegenstrijdige belangen geweest.

9.3 Vergaderingen

De RvT vergaderde drie keer in 2017. De geplande vierde vergadering in december werd geannuleerd vanwege extreme weersomstandigheden.

De belangrijkste besproken onderwerpen waren:

- Het werkplan, de begroting, de jaarrekening en het jaarverslag, de kwartaalrapportages en de planning.
- De werkzaamheden van de stichting.
- Het initiatief voor de oprichting van de Haagse CultuurAcademie.
- De relatie met en communicatie naar het veld en de realisatie van een nieuwe website.
- De inhoudelijke voortgangsrapportages van de directeur-bestuurder.
- Het verslag van het functioneringsgesprek met de directeur-bestuurder.
- Evaluatie van de accountant.
- Diverse onderwerpen op het gebied van het personeelsbeleid en de arbeidsvoorwaarden.
- Risicomanagement.
- De huisvesting van de organisatie.
- Dialoog met en wijze van vertegenwoordiging van het personeel.
- De bedrijfsvoeringsprocessen en administratieve organisatie.

Leden van de RvT bezochten daarnaast een aantal activiteiten van CultuurSchakel. De voorzitter van de RvT heeft regelmatig overleg met de directeur-bestuurder.

9.4 Secretariaat

Het secretariaat van de RvT is onder verantwoording van de directeur-bestuurder, mevrouw M. Cornelis, uitgevoerd door de managementsecretaresse. Voor de notulering van de vergadering wordt gebruikgemaakt van een externe notulist.

9.5 Beloning directeur-bestuurder

De beloning van de directeur-bestuurder is conform de afspraken in het functioneringsgesprek bijgesteld, onder toepassing van de CAR-UWO, binnen de kaders van de Wet Normering Topinkomens.

9.6 Functioneren en honorering Raad van Toezicht

Met de leden van de RvT zijn functioneringsgesprekken gevoerd. De resultaten daarvan zijn in de eerste vergadering van de Raad in 2017 besproken.

Voor de leden van de RvT is de mogelijkheid opengesteld een vergoeding te ontvangen ter bestrijding van onkosten. Voor een lid bedraagt deze € 1.000 per vergaderjaar, voor de voorzitter € 1.500 (bedragen excl. btw).

9.7 Profielschets Raad van Toezicht CultuurSchakel

De RvT heeft een profielschets opgesteld. Doelstelling van deze profielschets die een beeld geeft van taken, verantwoordelijkheden en bevoegdheden van de RvT en van de eisen die aan de RvT in totaal en aan de individuele leden worden gesteld.

9.8 Samenstelling Raad van Toezicht

De RvT bestaat uit ten minste drie en ten hoogste zeven personen. De leden van de RvT zijn benoemd aan de hand van een schriftelijke profielschets.

Samenstelling van Raad van Toezicht is per 31 december 2017

Naam	De heer dr. H. van Zon
Functie	Voorzitter
Benoemd	Mei 2013
Herbenoemd	Voorjaar 2015
Geboortedatum	31 december 1950
Functie dagelijks leven	Directeur Harry van Zon BV
Relevante nevenfuncties	Gemeenteraadslid Heemstede, voorzitter Stichting JAM (kunstspreading/kunstprojecten, Amsterdam), penningmeester Stichting Theatergroep Toetssteen Amsterdam, voorzitter Nationaal Forum 'UNESCO Geoparks', voorzitter Platform Aardkundige Waarden
Naam	Mevrouw drs. A. van Kampen
Functie	Lid
Benoemd	mei 2013
Herbenoemd	Najaar 2015
Geboortedatum	26 november 1947
Functie dagelijks leven	Bestuurder en toezichthouder
Relevante nevenfuncties	Toezichthouder bij Stichting Dans- en Muziekcentrum, bestuurslid Het begint met Taal, bestuurslid Oefenen.nl, bestuurslid Internationale School voor Wijsbegeerte (ISVW), voorzitter bestuur van Diab-TV.
Naam	Mevrouw mr. V. Budhu Lall
Functie	Lid
Benoemd	Mei 2013
Herbenoemd	voorjaar 2016
Geboortedatum	28 juli 1958
Functie dagelijks leven	Advocaat en belastingadviseur Meijer Advocaten en Belastingadviseurs B.V.
Relevante nevenfuncties	Bestuurslid VNO-NCW West Kring Den Haag, bestuurslid stichting XTRA Den Haag, voorzitter VBM Businessclub Den Haag, voorzitter Adviesraad Wijkeconomie
Naam	De heer A.J. Kroezen RA
Functie	lid
Benoemd	Mei 2013
Herbenoemd	Najaar 2016
Geboortedatum	15 februari 1963
Functie dagelijks leven	Stafdirecteur Finance & Control Van Oord in Rotterdam
Relevante nevenfuncties	Penningmeester VMHC Cartouche te Voorburg
Naam	Mevrouw drs. M.H.J. de Vet
Functie	lid
Benoemd	1 juni 2016
Herbenoemd	Medio 2020
Geboortedatum	6 oktober 1974
Functie dagelijks leven	Hoofd Educatie en interpretatie Van Gogh Museum De Mesdag Collectie
Relevante nevenfuncties	Bestuur Museumpleinbus, voorzitter Kunst maakt de mens, Ouderen ontmoeten Van Gogh